

Waterinclusieve ontwikkeling: Kwartel EVA Lanxmeer in Culemborg NL (foto: Atelier Groenblauw)

Groene berm voor waterinfiltratie en vergroening van de straat: Avenue Memoz et Pinel, Lyon, FR (divisare.com)

Regentuin 21st Paso Street, CA (pinterest.com)

Wadi Marktstraat, Amsterdam (www.rainproof.nl/rainproof-betondorp)

Workshop adaptatie Adaptatiereflex & bebouwde omgeving

Londerzeel - Meise

**VLAAMS-
BRABANT**

krispunt van vele werelden

Mogelijke beleidsinstrumenten

Ga voor een **geïntegreerde, dienstoverschrijdende aanpak**, waarbij je een heel **continuüm van beleidsinstrumenten** kan opnemen

Hoe?

1. Verhogen kennis, monitoring en visieontwikkeling

(adaptatiereflex, haalbaarheidsstudies, ruimtelijke strategie ontwikkelen,...)

2. Sensibilisatie en informatie

(advies Leve de Tuin, promotie duurzaamheidsprojecten, sensibilisatiecampagnes, brochures,...)

3. Ontzorging, collectieve aanpak

(groepsaankopen, samenwerking met coöperatie, wijkprojecten, ...)

4. Juridische instrumenten

(normen/maatregelen, verordeningen, stedenbouwkundige voorschriften, RUPs,...)

5. Financiële instrumenten

(subsidies en premies, verlaging/verhoging taxen, PPS, DPF, coöperatieve werking, leningen,...)

6. Zelf investeren, projecten uitvoeren

(eigen gemeentelijke percelen, opzetten wijkprojecten met burgers, coöperaties of bedrijven, ...)

2030

-40% CO₂
klimaatadaptatie

Visie & beleid
ontwikkelen

HOE?
welke
beleidsinstrumenten?
WAT?
welke concrete acties?

Hoe en wat? Mogelijke acties en maatregelen

Discussie in workshops:

Ronde 1 (10'): Adaptatiereflex

Ronde 2 (15'): Locaties

Ronde 3 (25'): Maatregelen bebouwde omgeving (publiek domein)

Ronde 4 (5'): Socio-economische maatregelen

Ronde 1

Adaptatiereflex

**VLAAMS-
BRABANT**

kruispunt van vele werelden

* Klimaatadaptatiereflex

Ruimtelijke strategieën → Adaptatieprincipes

- **Verharding** gebeurt enkel voor het strikt functioneel noodzakelijke
- Elke **regendruppel** wordt herbruikt of infiltreert op het perceel waar het valt
- Elke plek biedt kans voor een **boom, haag, struik, klimplant** of ander groen.
- Op wandelafstand van elke woning is een **schaduwplekje**
- Het juiste **materiaal** gaat oververhitting tegen
- ...

Klimaatadaptatiereflex

1. Werk een systeem uit om de **adaptatieprincipes in te bouwen** in alle gemeentelijke beleidsdomeinen (adaptatietoets/checklist/vademecum/ ...)
 - Inrichting openbaar domein, wegen, bermen, straten, pleinen, parken
 - Gebouwen op hun perceel (zie ook andere werkgroep)
 - Juridische instrumenten: afspraken met projectontwikkelaars en bouwheren
2. Pas deze principes toe bij **elke (nieuwe) ruimtelijke ingreep** of bij elke grondige renovatie
3. Pak de **bestaande situatie** aan: stel een prioriteitenlijst op en pak deze plaatsen systematisch aan en grijp kansen

Meise: Strenge aanpak
RO werkt

* Adaptatiereflex inbouwen

- De adaptatiereflex is momenteel voldoende aanwezig binnen de gemeente

- De gemeente heeft een duidelijke visie over adaptatie

- Mijn dienst kan/moet nog sterker bijdragen aan adaptatie

- Binnen mijn eigen beleidsdomein is voldoende (toegang tot) kennis over adaptatie aanwezig

Meise: als aanvraag binnenkrijgen: checken of kunnen ontharden, ook voor tuinhuisen op bestaande percelen. Positieve trend

Meise: 50% ingroenen bij nieuwe projecten. Kans: meer hoogstammig groen opleggen, zit er nog niet in

Meise: agrarisch gebied - zonevreemde woningen: nakijken voor enkel strikt toegankelijke toegangen. Vraag naar verharding is groter in open ruimte.

Londerzeel: streven naar 50% groen in voortuinen. Als we nog iets meer kunnen doen = ontharden. Sensibiliseren.

Londerzeel: inzetten op opritten in twee sporen. Vooral uitdaging rond verhardingen, polybeton

Londerzeel:
bijkomend
sensibiliseren
voordat aanvraag komt

Londerzeel: oranje
Meise: groen

Uit WS1:
gemeenschappelijke
brainstorm RO en
milieu van twee
gemeenten - en
verordeningen en
reglementen
afstemmen

Sensibiliseren op de
website rond
ontharding/verharding
- eventueel samen op
website?

Inzetten op beperken
footprints van gebouwen:
taboe op hoger bouwen →
geesten moeten rijpen.
durven iets hoger gaan op
bepaalde plaatsen.

Richtlijnen en criteria
zodat er minder
individuele
vragen/onzekerheden
zijn.

Ook voorwaarden:
volledige site bekijken op
adaptatievlak, ook als er
een deelaspect aanbod
komt (in ontwerpen of
vergunningaanvragen)

Wat is er nodig om de adaptatieprincipes in te
systematisch toe te passen in alle
beleidsdomeinen?

Voorstel: 'dwingende' **gids** gezamenlijk
(bovenlokaal) publiceren met alle
principes. 'Dit zijn de principes waaraan je
je moet houden'. Dwingend kader ook
intern. 'Dwingend' of 'zo dwingend als
mogelijk'

Inhoudelijke mentale ondersteuning. Vb.
Londerzeel, Meise, (Zemst).

In kader van gedragswijziging. Ook politiek
gedragen, zelfde communicatie.

Voorstel:
Benoem een aantal maatregelen die
je neemt, koppel daar punten aan. Bij
indienen dossier: minstens X punten
nodig. Ook breder naar andere
factoren mee te nemen. Lijst van
maatregelen op te nemen.

Duidelijke communicatie nodig.

Adaptatiereflex

Nieuwe, bijkomende actie

Verderzetten of versterken

Mogelijke maatregelen en acties

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Installeer een gemeentelijke adaptatiereflex		
Zorg dat alle diensten op de hoogte zijn van de principes		
Stel een <u>verantwoordelijke</u> aan om die adaptatiereflex dienstoverschrijdend op te volgen of volg op via de stuurgroep		
Zet systematisch <u>samenwerkingen op tussen diensten</u>		
Stel <u>interne adaptatiedoelstellingen of richtlijnen op</u> (vb. bij elke ingreep minstens X% minder verharding, elke ingreep minstens X% meer gevarieerd groen (inclusief boom of ander opgaand groen...))		
Werk een systeem om de adaptatieprincipes te integreren in <u>woonbeleid</u> , <u>mobiliteitsbeleid</u> en <u>andere domeinen</u> , vb. via checklist, vademecum, toets		

Adaptatiereflex

Nieuwe, bijkomende actie
Verderzetten of versterken

Mogelijke maatregelen en acties

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Breng <u>budgetten</u> samen, (adaptatie is per definitie discipline- en teamoverschrijdend)		
Leid groenploegen, onderhoudsteams etc. op		
Grijp kansen		
Bij elke ingreep in het openbaar domein : pas de <u>adaptatieprincipes</u> toe (werken nutsvoorzieningen, heraanleg straat, verbouwing of renovatie)		
Bij elke ingreep in het openbaar domein: kan je inwoners of partners in de omgeving van het projectgebied <u>betrekken</u> ? (Vb. voorzie meteen plantgaten voor gevelgroen bij wegenwerken)		
Ondersteun of werk samen met <u>lokale initiatieven</u>		

Ronde 2

Adaptatie in de bebouwde omgeving

Adaptatie in de bebouwde omgeving

1. Uitwerken van een **afwegingskader/richtlijnen** voor inrichting **openbaar domein**, waarbij alle adaptatieprincipes worden geïntegreerd.
2. Vermijden van bijkomende verharding en actief **ontharden**
3. Opvang, hergebruik, infiltratie en buffering van **(hemel)water** verhogen
4. Inzetten op bijkomend, **kwalitatief groen en blauw**, creëren van groenblauw netwerk
5. **Schaduwcreatie en koele plekjes** op wandelafstand van elke inwoner en op de belangrijkste looplijnen

* Maatregelen: straat, berm, parking

Blauwgroenenetwerken.nl
Atelier GroenBlauw
Amar Sjaw En Wa

Botermarkt Mechelen

BRABANT

* Maatregelen: straat, berm, parking

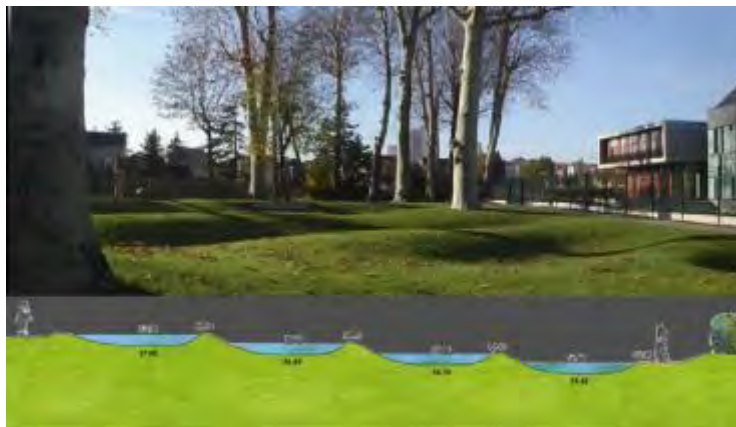

Stad Gent
Stad Genk – proeftuin ontharding

Maatregelen straten, wegen en bermen

- **Beperk de verharding van de infrastructuur**
 - Ontharden en bodem verbeteren, tegels eruit, groen erin.
 - Vervang verharding door plantvakken, bomen, tuintjes, grasperkjes, klimplanten, ...
 - Voetpaden minder verhard en/of waterdoorlatend maken
 - Neem een deel van de verharding weg van eenrichtingsstraten
 - Straten in rustige wijken: maak er eenrichtingsstraat van en onthard
 - Leg paden aan met waterdoorlatende bestrating en verharding
 - Pas rooilijnen aan. Kleine voortuintjes kunnen meegenomen worden in het straatprofiel of instaan voor lokale infiltratieberging
- **Verhoog het waterbergend vermogen van straten**
 - Laat regenwater afstromen naar plaats met minder schade
 - Maak een holle weg in plaats van een bolle weg
 - Voorzie stedelijke infiltratiestroken langs wegen/fietspaden
 - Onverharde wegbermen
 - Stedelijke waterkanalen
 - Heropenen sloten en grachten, ..
- **Vergroen en creëer schaduw**
 - Zet in straten met sterke instraling bomen met grote kruin
 - Zorg voor smalle straten voor gevelgroen of beschaduwing
 - Zet bomen, laanbomen, leibomen tegen gevels, houtkanten, biodivers en gelaagde bermen
 - Mogelijkheden tot ontsnippering? Ecoduct? Andere kleinschalige manieren om te ontsnipperen?

* Maatregelen Plein / Park

Google Street View
Patrick Willems

Maatregelen pleinen

- **Onthard en vergroen**
 - Stel bestaande verhardingen op pleinen kritisch in vraag
 - Vervang verharde oppervlakten door groenblauwe elementen of doorlatende verharding
 - Kies voor klimaatbestendige planten en bomen die beter bestand zijn tegen droogte, hitte, storm
 - Maak werk van een harmonisch park- en groenbeheer.
 - Parkeerplaatsen: doorlaatbaarheid, bomen tussen parkeervakken. Doe dit doordacht.
 - Verspreide boomclusters op een plein, solitaire boom/struiken op een plein, bomendak op parkeerterrein, dreef, bomenrij
- **Verkoel en creëer schaduw**
 - Koelen met fonteinen, vijvers
 - Schaduwcreatie op (speel)pleinen door bv. groen, pergola's, geleide planten ...
- **Ruimte voor water**
 - Water toegankelijk maken, waterpleinen, vlonders aan water, tijdelijk strand,...
 - Regenwateropslag onder sportvelden, gebouwen, pleinen,...
 - Regenwater niet rechtstreeks op riolering aansluiten, maar via laagteberging, wadi
 - Collectieve wateropvang onder pleinen, straten, ...

Maatregelen parken en groene openbare ruimte

- Behoud, aanleg of uitbreiding van stadsbossen, boomgaard, historisch bos, speelbos, parkbos
- Bestaande parken bewaren en/of vergroten
- Verharding in parken beperken of wegnemen en bijkomend groen voorzien (gras, struiken, bomen,...)
- Blauwe elementen zoals vijvers, grachten en fonteinen
- Braakliggend terrein (tijdelijk of blijvend) -inrichten als groene ruimte
- Zorg voor creatief bufferontwerp als infiltratie niet mogelijk is. Deze ruimte is vaak droog, waardoor deze nuttig kan gebruikt worden (waterplein, speeltuin, skatepark, amfitheater, ...)

Ronde 2.1

Adaptatie in de bebouwde omgeving

Locaties

**VLAAMS-
BRABANT**

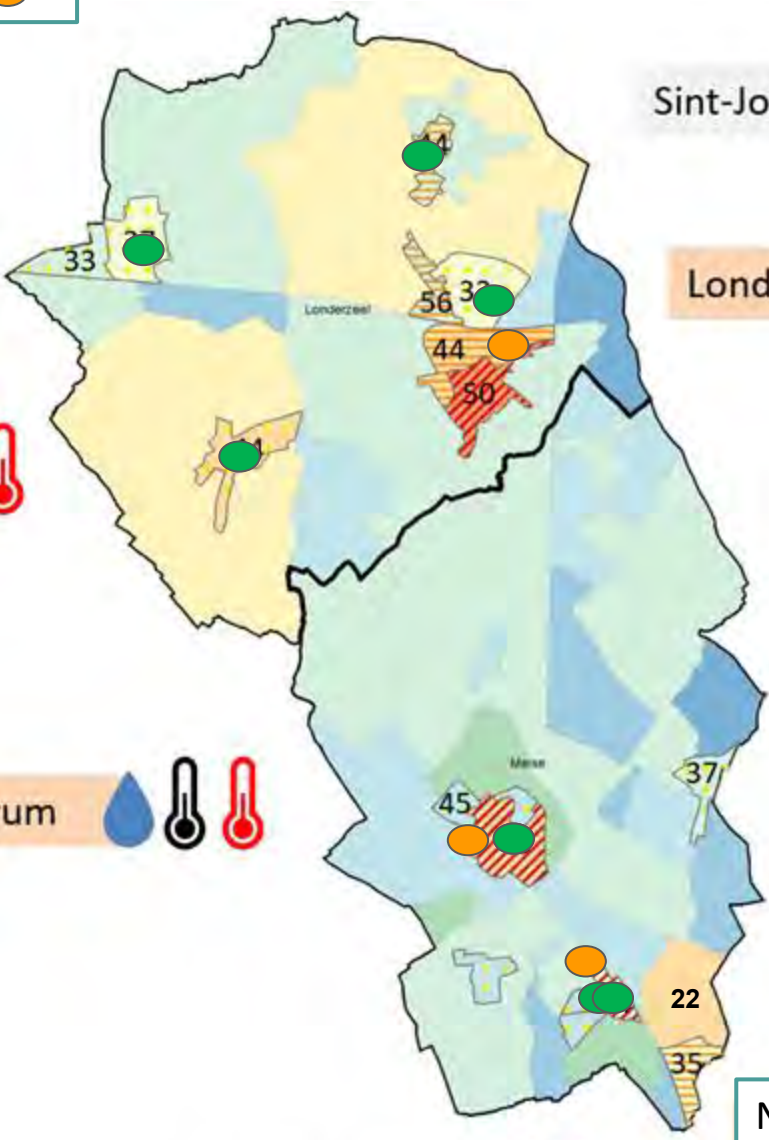
kruispunt van vele werelden

LOCATIES

Nieuwe, bijkomende actie ●
 Verderzetten of versterken ●

Malderen-Centrum

Sint-Jozef

Londerzeel-Centrum

Steenhuffel-kern

Steenhuffel redelijk recent aangepakt, maar niet zoveel groen. Uitdaging vergroening parking

Wolvertem-Centrum

Meise-Centrum

Potaarde

Nieuwe, bijkomende actie ●
 Verderzetten of versterken ●

BRABANT

Impact overstroming en hittestress - Hoog impact 2100

- weinig of geen impact
- mogelijk impact laag
- mogelijke impact hoog

Hittekwaetsbaarheid prioriteiten

- 3 - Middelhoge prioriteit
- 4
- 5 - Hoogste prioriteit

Reacties locaties

(resultaten post-its en bolletjes - samengevat)

Algemeen:

- Vergroenen speelplaats/schoolomgeving

Londerzeel

- **Steenhuffel:** redelijk recent aangepakt, maar gebrek aan groen op het plein/parking
- Aan te pakken: kernen **Sint-Jozef en Malderen**
- **Londerzeel-centrum:**
 - Brandweerplein wordt aangepakt - visie in opmaak → kans tot aanpak openbaar domein/ Groenblauwe dooradering
 - Studiebureau doorlichting centrum: openleggen Molenbeek?
- **Alle dorpspleinen** systematisch aan te pakken (kerk Malderen, kerk Steenhuffel, Snit-Jozefkerk en brandweerplein). Te weinig budget momenteel, maar prioriteiten op te stellen tegen 2030

Meise

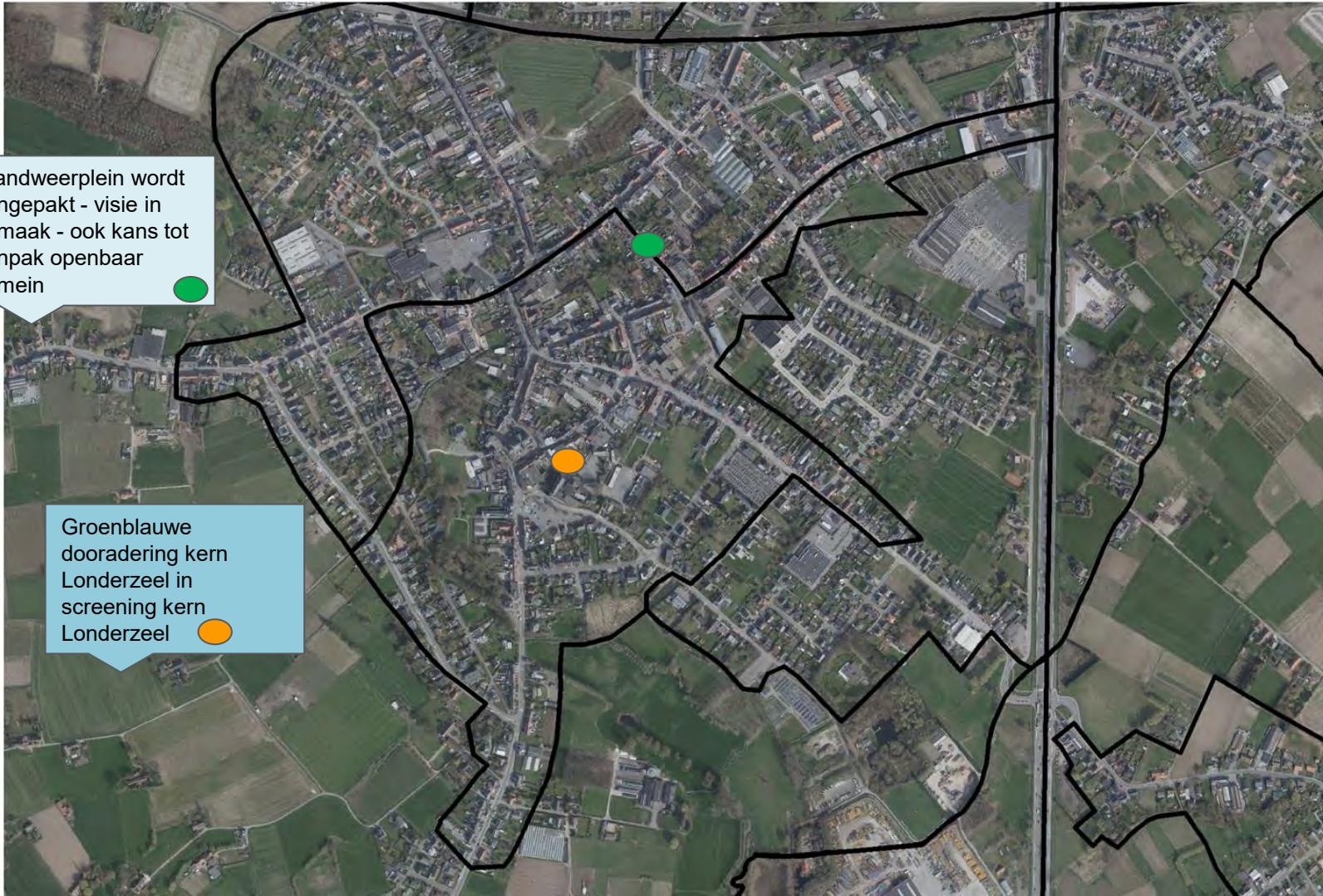
- Al heel wat projecten ingepland of lopende: herinrichting dorpscentrum Wovertem, site rond AC hoogstammig groen, site achter turnloods, nieuw park in de Stationsstraat, Openleggen beek op site Martinus, ingroening wandelwegen rond sportschuur Wovertem
- **Kans:** Wovertem-Centrum: verbreding Molenbeek; toegankelijk maken voor publiek. Te koppelen aan aanpak riolering daar → aandacht: discussie **parkeerplaatsen** vs ruimte voor water/groen

Londerzeel- Centrum - Noordelijke Kom

Brandweerplein wordt
aangepakt - visie in
opmaak - ook kans tot
aanpak openbaar
domein

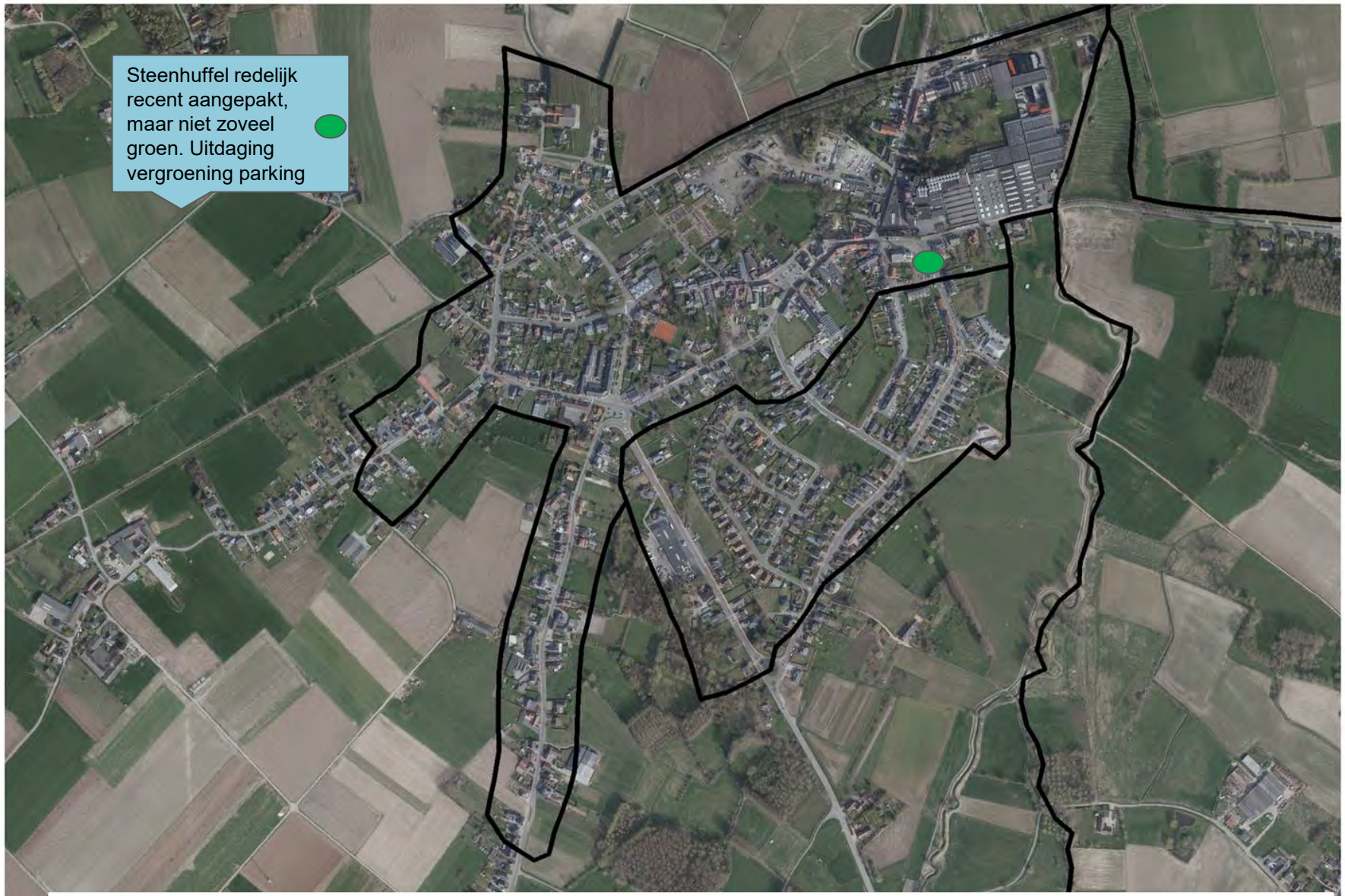

Groenblauwe
dooradering kern
Londerzeel in
screening kern
Londerzeel

- **Wateroverlast, hittestress, hittekwetsbaarheid**
- 42% oppervlakte huizen en tuinen, 14% diensten, 12% transport
- 50% verhard, 35,5% 'groene ruimte' binnen ruimtebeslag
- Particuliere percelen: 46,5% verhard; kleinere tuinen
- Diensten: 46% verhard

Londerzeel - Steenhuffel

Steenhuffel redelijk recent aangepakt, maar niet zoveel groen. Uitdaging vergroening parking

Wateroverlast, hittekwetsbaarheid

- 35% oppervlakte huizen en tuinen - 11% transportinfrastructuur - 22% industrie (Palm)
- 44% verharding - 38% 'groene ruimte' binnen ruimtebeslag
- Particuliere percelen: 43% verhard - kleinere tuinen

Meise - Wolvertem

Herinrichting
dorpcentrum
Wolvertem

Ingroening
wandelwegen rond
sportschuur
Wolvertem

Via rioleringsproject:
water dat Wolvertem
binnenkomt, moet
gezuiverd worden. te
koppelen aan
verbreding en publiek
toegankelijk maken
van Molenbeek.

Herinrichting
dorpcentrum
Wolvertem

Discussie: 'opofferen'
parkeerplaatsen.

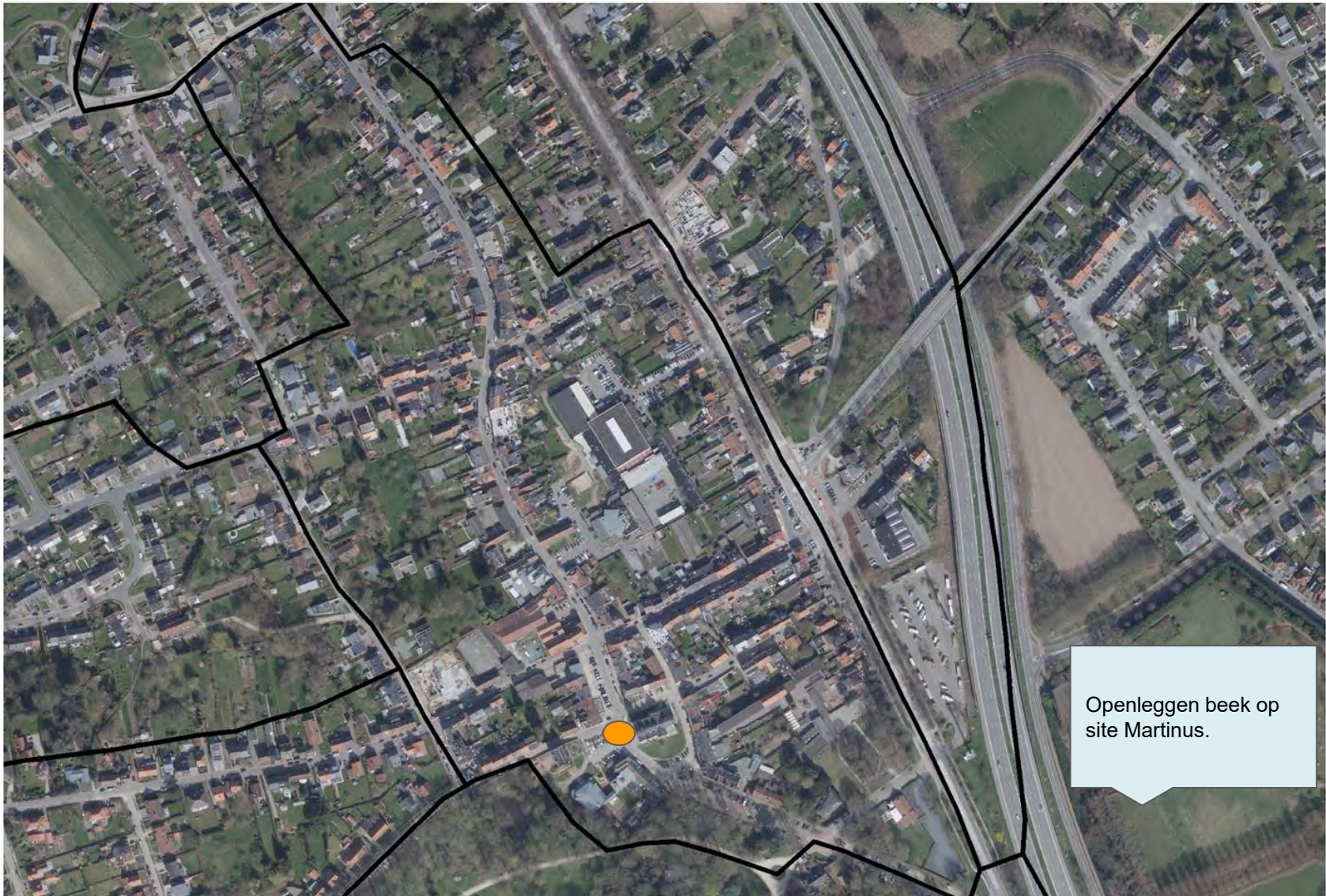
Gemeenteplein,
omgeving rond AC
ingroenen met
hoogstammig groen

Park in Stationsstraat

Wateroverlast, hittestress, hittekwaetsbaarheid

- 44% huizen tuinen, 8% diensten, 14% transportinfrastructuur
- 46% verharding; 35,2% groene ruimte binnen ruimtebeslag
- Particuliere percelen: 46% verhard, relatief kleinere tuinen

Meise - Centrum

Hittekwetsbaarheid, hittestress

- Oppervlakte: 45% huizen en tuinen, 15% transportinfrastructuur, 13% diensten (zwembad, GC, parking)
- Verhardingsgraad: 44%, 41% groene ruimte binnen ruimtebeslag
- Verhardingsgraad binnen oppervlakte diensten: 62%
- Verhardingsgraad binnen percelen huizen en tuinen: 41%
- Infiltratiegevoeligheid?

Meise - Molenkouter

- **Wateroverlast, hittestress, hittekwaetsbaarheid**
- verouderende wijk, nu nog relatief veel groen en bomen aanwezig (56% 'groene ruimte')
- Totaal 22% verhard
- Particuliere percelen: 27,5% verhard; > 2/3de tuin
- Infiltratiegevoeligheid?

Ronde 2.2

Adaptatie in de bebouwde omgeving

Maatregelen en acties

**VLAAMS-
BRABANT**

kruispunt van vele werelden

Raakvlakken MJP - Londerzeel & Meise

RUIMTELIJKE VISIE - KERNVERSTERKING

- **Ruimtelijk beleid:** Bouwmeesterscan Meise, ruimtelijke visie Londerzeel
- Inzetten op **dorspkernen:** ontmoetingsplaatsen, heraanleg pleinen, parken, dorpscentra Wolvertem, kern Londerzeel-Centrum; kernen toegankelijker maken traag verkeer (Londerzeel)
- Ruimte voor **bedrijvigheid** (Londerzeel)
- Onderhandelen met **projectontwikkelaars** voor meer groen en minder verharding

WATER

- **Rivierencontract**, klimaatproject; buffering in grachten (Londerzeel)
- Opmaak **hemelwater- en droogteplan**
- Reglementering **bronbemaling**

Raakvlakken MJP - Londerzeel & Meise

GROEN

- Inzetten/aanpassen **openbaar groen en onderhoud**
- Londerzeel: onkruidbestrijding, begraafplaatsen
- Meise: sensibiliseren aanplant groen
- Meise: bomen in openbare ruimtes, uitbreiden bebossen van Neromhof en bijkomende parkgebieden (Stationsstraat, zone achter sportschuur en Sikkelgemstraat)

MOBILITEIT

- Mobiliteitsplan, circulatieplan(Meise)
- Fietsverbindingen, inzetten op fiets

WIJKWERKING EN CO-CREATIE

- Meise is een **buurtgerichte** gemeente, cocreatie
- Buurtwering, buurtbabbels

Raakvlakken MJP

Uitdaging en kansen: integreren adaptatieprincipes

- Aandacht voor **adaptieve kernversterking** (ontharding, groen, water in kernen)
- Adaptatiekansen bij (her)inrichting van **openbaar domein**
- Adaptatieprincipes integreren in **woon- en mobiliteitsbeleid**

- **Groenbeleid**: screenen naar noden RKA; groenblauwe netwerken
- **Waterbeleid** verder uitbreiden naar watercaptatie, infiltratie en buffering in dorpskernen

Goede principes. Bij elke stelling kan een groene bol geplaatst worden.

Onthard en vergroen

Verbeteren kennis, visie, monitoring, eigen projecten

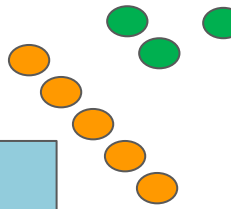
Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie
 Verderzetten of versterken

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Ontharden		
Afwegingskader uitwerken rond verharding: elke ruimtelijke ingreep X% minder verharding of nieuwe verharding elders compenseren met vb. 125% (vb. bij aanleg fietspaden)		
Prioriteitenlijst opstellen van te ontharden en te vergroenen pleinen		
Prioriteitenlijst opstellen te ontharden en te vergroenen straten, rotondes of overgedimensioneerde kruispunten , eventueel in combinatie met invoeren eenrichtingsverkeer		
Prioriteitenlijst opstellen te ontharden en te vergroenen parkeerplaatsen		
Integreer ontharding/groen/schaduw/ruimte voor water in het parkeerbeleid		
Onthardingsprojecten uitvoeren in kader van Blue Deal, Proeftuin ontharding of andere initiatieven		VLAAMS-BRABANT

“inzetten op niet verharden / ontharden” is basis. Rest (groen, schaduw en ruimte voor water volgt daaruit”

Ontharden – reacties

- Principe OK
- Maar drempels: onderhoud (intern), verlies aan parkeerplaatsen, grachten naar ingang woningen die ongemak veroorzaken (extern).
- Nodig: budgetten en middelen

Mogelijke maatregelen: lijst van herinrichtingen bestaat; deze lijst met adaptatiebril bekijken - doe het dan duurzaam? Nu al toepassen in beleid in elke ingreep.

Oefeningis gebeurd op niveau van collega's (Meise?): waar kunnen wegen onthard worden?

Maar: Praktische gevolgen: onderhoud? Hoe oplossen of begeleiden?

Nood aan verandering in **mindset** (intern én extern), rijpen geesten

- 'verharden = onkruidvrij. (Londerzeel)
- 'parkeerplaats voor deur' (Meise)
- 'Hoger bouwen = grootstad'

voorbeeldfunctie:
superclean is niet meer houdbaar, ongewenste vegetatie moet lokaal kunnen!

vb. verschil aanpak aantonen begraafplaats / pleinen. Nood aan sensibilisatie + feiten en cijfers. Sensibiliseren intern en extern.

Gemeenschappelijke gids uitwerken, voor burgers en/of als beleidsdocument/ beleidsvisie voor beide gemeenten. Verder door te vertalen naar werkversies, ...

Groenonderhoud:

Nood aan extra ondersteuning, voorbeelden. Omschakeling samen maken, duurzamer maken
Vooral in Londerzeel

Nood aan begeleiding en goede voorbeelden voor de groendiensten

Eventueel vanuit provincie: uitwerken groen naar tuinen en groenonderhoud ?

Input vanuit provincie – team natuur:

- **Maak gebruik van** nieuw assortiment van kruidachtige vaste planten.
 - Terreinen die vrijkomen van ontharding: inzaaien met bloemenmengsel - 2/jaar maaien en afvoeren → goed kiezen van mengsels aangepast aan standplaats
 - Opletten: bloemenmengsels: verschil bloemenakker (jaarlijks terreinbewerking) en bloemenweide (langere termijn)
 - Assortiment van heesters en bomen
 - Keuze inheemse of uitheemse planten? Afhankelijk van locatie.
- Informatie en lijsten wordt meegesuurd met verslag

Aanpak rotondes

- Idee: ingroenen in samenwerking met tuinaannemers. Drempel: regelgeving overheidsopdrachten? Eventueel via wedstrijd?

Aandachtspunten: juridisch kader (verordeningen) en handhaving

Nood aan ondersteuning voorbeelden andere gemeenten

Aandachtspunt: proces opmaak gids belangrijk!

Vergroenen kern en schaduw creëren

Verbeteren kennis, visie, eigen projecten

Nieuwe, bijkomende actie
 Verderzetten of versterken

Mogelijke maatregelen en acties

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Opmaak groenplan (voor hele gemeente of voor de kernen)		
Uitwerken visie groen-blauwe dooradering	x	X
Bomenbeleidsplan: zet maximaal in op platen van bomen en bescherm bestaande bomen		
Braakliggende terreinen (tijdelijk) inrichten als groene ruimte (met ook aandacht voor water)		
Via stedenbouwkundige verordening bepalingen vastleggen voor groen en beplantingen bij grotere projectontwikkelingen	x	X
Aangepast groen-, maai- en berm beheer: kansen voor groenblauwe verbindingen, bebossing en gelaagdheid		

Vergroenen kern en schaduw creëren

Reacties post-its

Londerzeel: groenplan is in de praktijk vaak 'onkruidbestrijding'. Onkruidbestrijdingsplan momenteel als belangrijke leidraad voor groenploeg. Beter omgekeerd. Plan omvormen naar plan 'onderhoud' open ruimte.

Ook in Meise:
groenplank =
onderhoudsplan

Londerzeel: kans bij opmaak kleinhandelsplan. Vanuit insteek 'aantrekkelijkheid kern' proberen adaptatieprincipes mee te nemen, ook bij afweging nood parkerplaatsen (zie totaalvisie parkeren)

Londerzeel: bomencharter ondertekend, willen we aan werken. Ruimte voor grote bomen nodig. Willen ook plekken zoeken voor extra bossen. eigen terreinen vaak verpacht.

Veel bomen zijn verdwenen.

Actie: vooral bij heraanleg van pleinen/straten: zorgen dat RUIJTE is voor bomen. Wordt nu te vaak over het hoofd gezien.

Aanknopingspunten:
Aanpak Londerzeel-
kern en herinrichting
dopsplein Meise

ontwerp vanuit
onderhoud

Starten vanuit goede voorbeelden, vb
bloemenweide met bloembollen. Idee: al
aantal bakken al met kruidachtigen

Zie ook
begraafplaatsen -
verandering en
onderhoudsvriendelijk

belang van **bomenbeleidsplan** voor
duurzame aanplant en beheer bomen
op openbaar domein
(toekomstbomen)

Centrale discussie:

Als we ruimte willen, moet ruimte voor iets anders
verdwijnen. Geven we parkeerplaatsen op? keuze te
maken. → mee te nemen in discussie totaalvisie
parkeren in de gemeente

Totaalaanpak rond parkeerplaatsen -
af te stemmen met mobiliteit

Studiebureau: Doorlichten dorpskernen in Londerzeel - Molenbeek loopt door centrum - open te leggen in centrum

Ruimte voor water

Verbeteren kennis, visie, eigen projecten

Mogelijke maatregelen en acties

Aanknopingspunt:
rivierencontract - hemelwater-
en droogteplan

Nieuwe, bijkomende actie ●
Verderzetten of versterken ●

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Opmaak hemelwater- en droogteplan	x	X
Openleggen waterlopen		
Waterpleinen, baangrachten, wadi's langs wegen/in parken/op pleinen		
Gescheiden rioleringsstelsels		
Inventariseren en sturen van grondwaterwinnings via vergunningen of heffingenbeleid		
Opvang en hergebruik regenwater op het openbaar domein; waterberging op straat		

Algemeen: dit stuk wordt goed ondervangen in rivierencharter en hemelwater- en droogteplan in opmaak

Creëer schaduw

Inrichting openbaar domein

Nieuwe, bijkomende actie
 Verderzetten of versterken

Mogelijke maatregelen en acties

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Creëer voldoende koele plekken op wandelafstand van elke woning <i>richtlijn: op 300m wandelafstand</i>		
Voorzie schaduw op de belangrijkste looplijnen (via bomen of andere) <i>richtlijn: 40% schaduw</i>		

Openstellen van kerk:
water + kranten

Ontharding als
opportuniteit om aan te
planten

Voordeel Londerzeel:
mensen zijn snel in
groene omgeving.

Algemene indruk:
starten met ontharden
en vergroenen in de
plaats; beschaduwing
volgt dan automatisch

Ronde 3

Socio-economische maatregelen

Raakvlakken MJP Londerzeel - Meise

Enkele acties

- Beleid naar kinderen en ouderen, vergrijzing, **leeftijdsvriendelijk** Londerzeel
- Meise helpt **jong en oud** te ontplooiën
- Woonzorgcentra, assistentiewoningen
- Mobiele zorgseenheden (Meise)
- Versterken van beleid om mensen zo lang mogelijk thuis te laten wonen (Meise)
- Schoolomgevingen

 Linken (hitte)kwetsbaarheid

 Linken gericht doelgroepen bereiken

 Wijkwerking, buurtwerking, samen aangename woonomgeving

Kwetsbare doelgroepen

Nieuwe, bijkomende actie
 Verderzetten of versterken

Mogelijke maatregelen en acties

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Opmaak gezondheidsplan/hitteplan (Warme Dagen)		
Kwetsbare instellingen stimuleren tot opmaken van hitteplan/gezondheidsplan		
Extra aandacht hebben voor kwetsbare doelgroepen (sociaal geïsoleerden, hoogbejaarden, kansarmen,...) bij evacuaties, rampen ; maar ook bij de opmaak van de noodscenario's/rampenplanning		

Brede bevolking

Nieuwe, bijkomende actie
 Verderzetten of versterken

Mogelijke maatregelen en acties

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Aanpassingen op de werkvloer : gratis waterbedeling bij hitte, binnenklimaat optimaliseren,...		
Gratis waterbedeling bij evenementen bij grote hitte		
Waterverneveling bij evenementen bij grote hitte		
Parken/bossen extra openen bij grote hitte		
Communiceren op maat		
Netwerk van vrijwilligers opzetten die kunnen bijspringen bij grote hitte (of overstromingen): kunnen bv. aan huis langsgaan bij kwetsbare personen		VLAAMS- BRABANT

Vragen?

Veerle Lievens en Els Cornelis
burgemeestersconvenant@vlaamsbrabant.be

Workshop adaptatie Perceelsniveau en open ruimte Londerzeel - Meise

**VLAAMS-
BRABANT**

kruispunt van vele werelden

* Oefenpagina: werk mee!

- **Stem uitbrengen**
 - Klik op een gekleurd bolletje
 - Houd de muis ingedrukt en versleep het bolletje naar de juiste plaats
- **Bijkomend idee, info of vraag**
 - Klik op een post-it
 - Tik opmerking in
- **Vergissing: 'undo'**

Nieuwe, bijkomende actie
Verderzetten of versterken

Mogelijke maatregelen en acties om strategieën en doelstellingen te realiseren

**VLAAMS-
BRABANT**

kruispunt van vele werelden

Mogelijke beleidsinstrumenten

Ga voor een **geïntegreerde, dienstoverschrijdende aanpak**, waarbij je een heel **continuüm van beleidsinstrumenten** kan opnemen

Hoe?

1. Verhogen kennis, monitoring en visieontwikkeling

(adaptatiereflex, haalbaarheidsstudies, ruimtelijke strategie ontwikkelen,...)

2. Sensibilisatie en informatie

(advies Leve de Tuin, promotie duurzaamheidsprojecten, sensibilisatiecampagnes, brochures,...)

3. Ontzorging, collectieve aanpak

(groepsaankopen, samenwerking met coöperatie, wijkprojecten, ...)

4. Juridische instrumenten

(normen/maatregelen, verordeningen, stedenbouwkundige voorschriften, RUPs,...)

5. Financiële instrumenten

(subsidies en premies, verlaging/verhoging taxen, PPS, DPF, coöperatieve werking, leningen,...)

6. Zelf investeren, projecten uitvoeren

(eigen gemeentelijke percelen, opzetten wijkprojecten met burgers, coöperaties of bedrijven, ...)

2030

-40% CO₂
klimaatadaptatie

Visie & beleid
ontwikkelen

HOE?
welke
beleidsinstrumenten?
WAT?
welke concrete acties?

Hoe en wat? Mogelijke acties en maatregelen

Discussie in workshops:

Ronde 1 (35'): Adaptatie op perceelsniveau:

- Particuliere woningen
- Gemeentelijke gebouwen
- Tertiaire sector/industrie
- Scholen en kwetsbare instellingen

Ronde 2 (20'): Adaptatie in de open ruimte

Ronde 1

Adaptatie op perceelsniveau (gebouw & tuin)

- Particuliere percelen
- Gemeentelijke percelen
- Tertiaire sector: bedrijven en industrie
- Scholen en kwetsbare instellingen

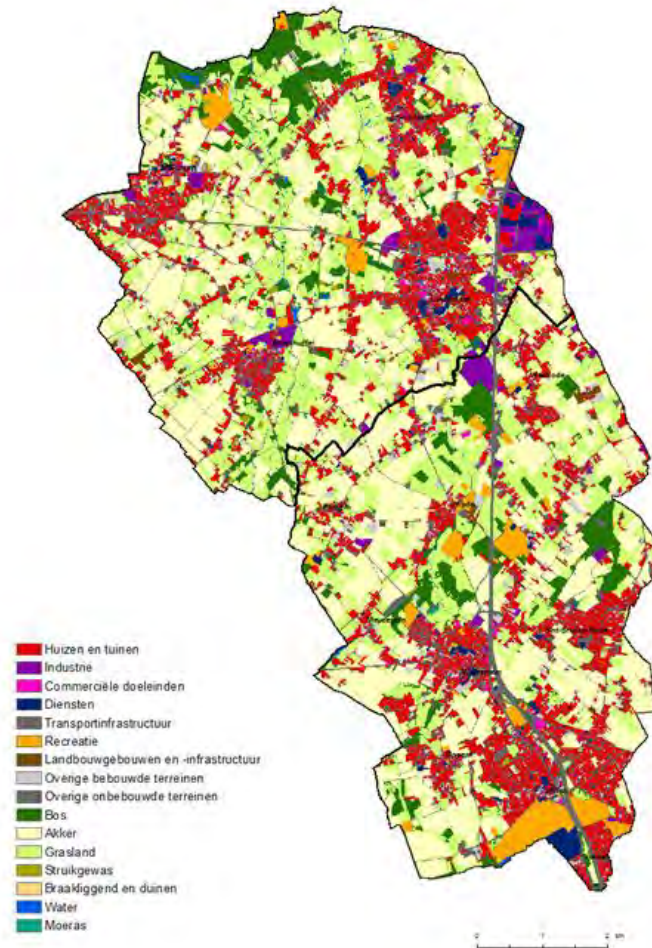
**VLAAMS-
BRABANT**

kruispunt van vele werelden

Adaptatie op perceelsniveau Particuliere woningen

Huizen en tuinen Londerzeel

Aandeel huizen en tuinen: 15%

Verharding binnen percelen huizen en tuinen: 36%

Huizen en tuinen Meise

Aandeel huizen en tuinen: 16%

Verharding binnen percelen huizen en tuinen: 30%

Particuliere percelen

Doelstellingen 2030

1. Stimuleren van het **ontharden** en **vergroenen** van de (voor-)tuinen
2. Stimuleren van het opvangen, hergebruiken en vasthouden van **hemelwater** op het perceel
3. **Warmte-opname van het gebouw beperken** en oververhitting tegengaan via technische en natuurlijke ingrepen
4. Integreren van de **adaptatieprincipes** in het particuliere woonbeleid (zie ook WS gebouwen)
5. Transitie naar kwaliteitsvolle **kernversterking** (zie RP)

Raakvlakken MJP – Londerzeel particuliere percelen

BD 1 : Het **landelijke, leefbare en groene karakter** van Londerzeel behouden en versterken

BD 5 : Londerzeel stimuleert de **sociale** cohesie

Enkele acties

- Kernversterking, Beleidsvisie ruimte, RUP's
- Rivierencharter, reglement bemaling
- Co-creatie
- Vrijwilligersbeleid, Buurtbabbels
- Onderhandelingen met projectontwikkelaars voor meer meer groen

→ Aandacht voor **adaptieve kernversterking** (ontharding, groen, water in kernen)

→ **Adaptatieprincipes integreren in woon- en mobiliteitsbeleid**

Raakvlakken MJP – Meise particuliere percelen

BD 2: Meise is een **veilige buurtgerichte gemeente** waar iedereen ondersteund wordt om zich te ontplooien

BD 3: In Meise leven en bewegen we op een **duurzame manier**

Acties

- Ondersteunen van buurtinitiatieven en samenwerking met buurten d.m.v. co-creatie
- Sensibiliseren aanplant groen
- Handhaving, reglementering acties Rivierencharter
- Onderhandelingen met projectontwikkelaars voor meer groen

→ *Wijkwerking, buurtinitiatieven en co-creatie als insteek voor veraangename, ontharden en vergroenen van wijken*

→ *Sensibiliseren aanplant groen*

Nieuwe, bijkomende actie ●
 Verderzetten of versterken ●

LOCATIES

Malderen-Centrum

Steenhuffel-kern

Wolvertem-Centrum

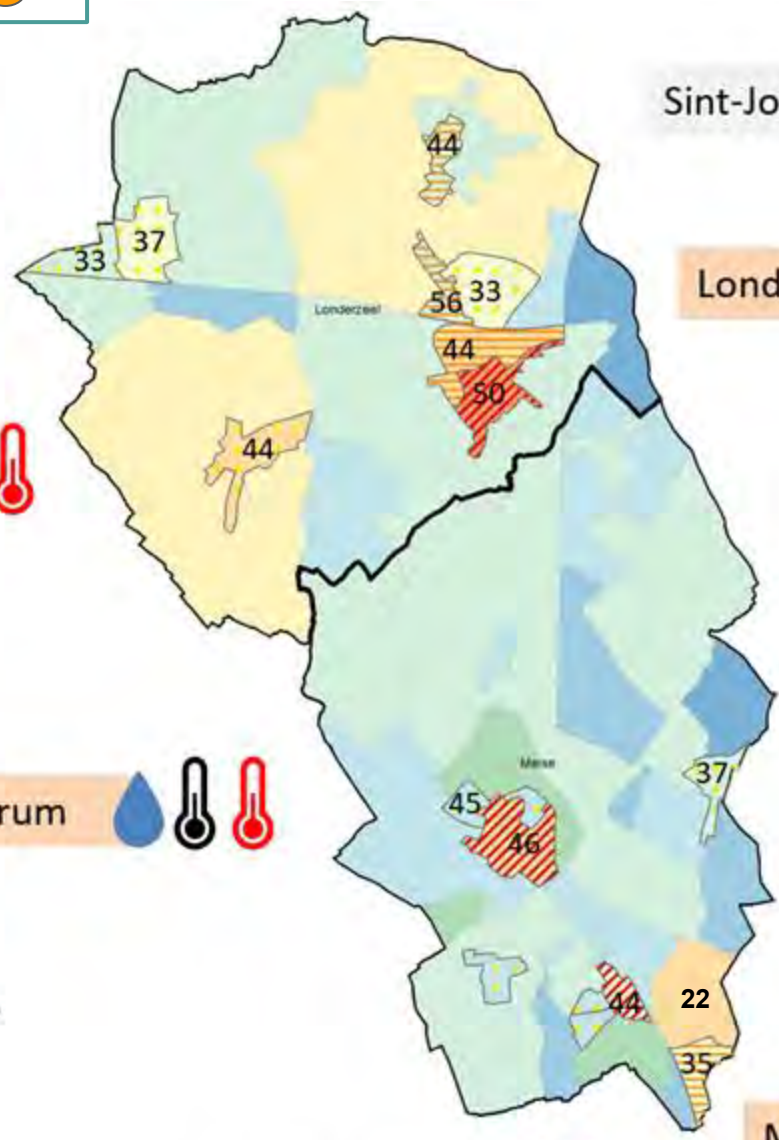
Potaarde

Sint-Jozef

Londerzeel-Centrum

Meise-Centrum

Molenkouter

Impact overstroming en hittestress - Hoog impact 2100

- weinig of geen impact
- mogelijk impact laag
- mogelijke impact hoog

Hittekwetsbaarheid prioriteiten

- 3 - Middelhoge prioriteit
- 4
- 5 - Hoogste prioriteit

VLAAMS-
BRABANT

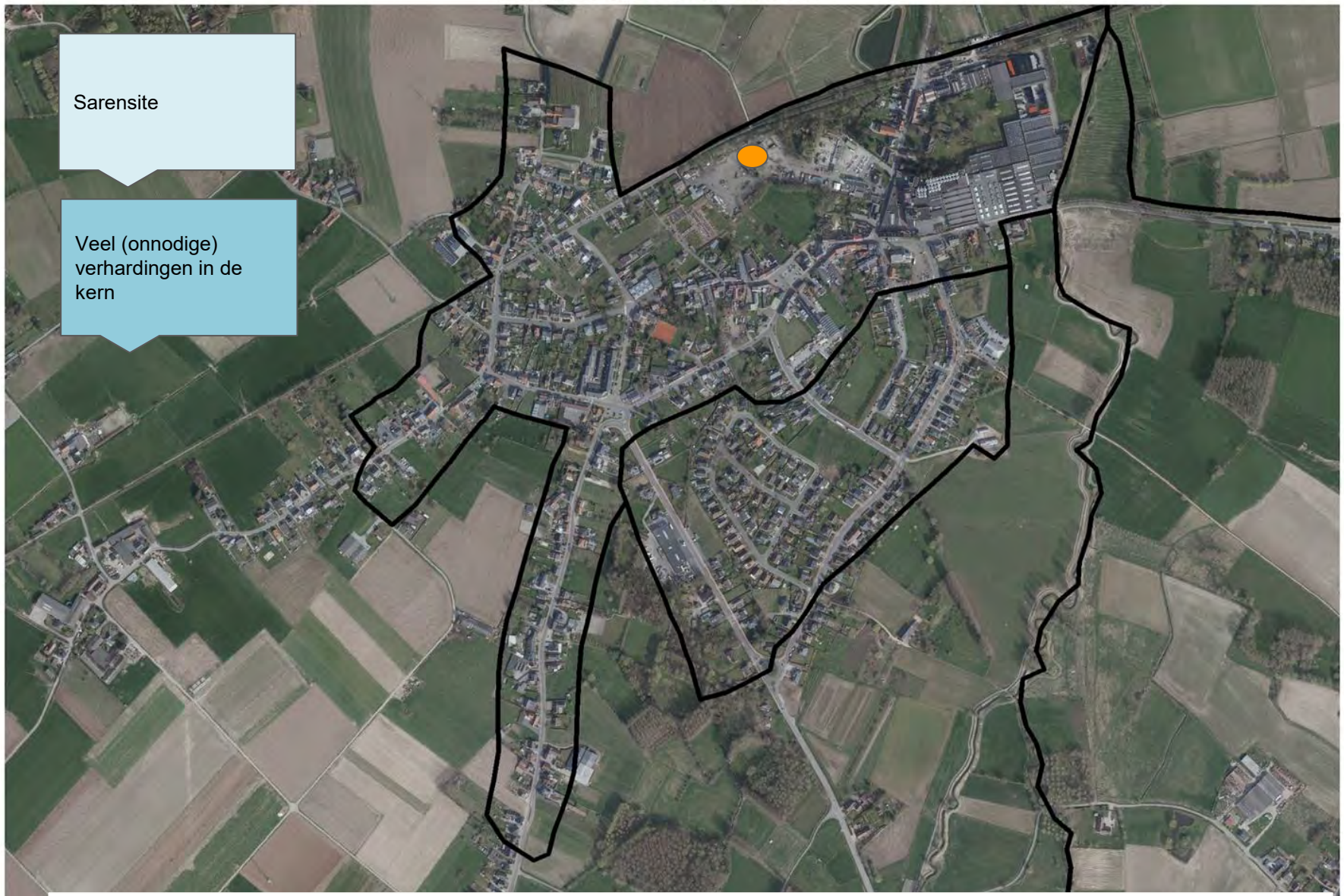
Londerzeel- Centrum - Noordelijke Kom

- **Wateroverlast, hittestress, hittekwaetsbaarheid**
- 42% oppervlakte huizen en tuinen, 14% diensten, 12% transport
- 50% verhard, 35,5% 'groene ruimte' binnen ruimtebeslag
- Particuliere percelen: 46,5% verhard; kleinere tuinen
- Diensten: 46% verhard

Uit WS1:
blauwgroene
veradering versterken
(ism Stramien), oa
groene dooradering
Virgo Sapiens

Londerzeel - Steenhuffel

Sarensite

Veel (onnodige)
verhardingen in de
kern

Wateroverlast, hittekwetsbaarheid

- 35% oppervlakte huizen en tuinen - 11% transportinfrastructuur - 22% industrie (Palm)
- 44% verharding - 38% 'groene ruimte' binnen ruimtebeslag
- Particuliere percelen: 43% verhard - kleinere tuinen

Meise - Wolvertem

Wateroverlast, hittestress, hittekwetsbaarheid

- 44% huizen en tuinen, 8% diensten, 14% transportinfrastructuur
- 46% verharding; 35,2% groene ruimte binnen ruimtebeslag
- Particuliere percelen: 46% verhard, relatief kleinere tuinen

Meise - Centrum

Centrum zelf (sporthal)

Ook in de buitenrand
zijn er
kansen/uitdagingen
voor ontharding

Hittekwaetsbaarheid, hittestress

- Oppervlakte: 45% huizen en tuinen, 15% transportinfrastructuur, 13% diensten (zwembad, GC, parking)
- Verhardingsgraad: 44%, 41% groene ruimte binnen ruimtebeslag
- Verhardingsgraad binnen oppervlakte diensten: 62%
- Verhardingsgraad binnen percelen huizen en tuinen: 41%
- Infiltratiegevoeligheid?

Meise - Molenkouter

- **Wateroverlast, hittestress, hittekwaetsbaarheid**
- Verouderende wijk, nu nog relatief veel groen en bomen aanwezig (56% 'groene ruimte')
- Totaal 22% verhard
- Particuliere percelen: 27,5% verhard; > 2/3de tuin
- Infiltratiegevoeligheid?

Vergroen het perceel

Juridische en financiële instrumenten

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie
Verderzetten of versterken

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Leg een groennorm op (in RUP of verordening)		
Via <u>stedenbouwkundige verordening</u> of <u>stedenbouwkundige last</u> bepalingen vastleggen voor groen en beplantingen bij grotere projectontwikkelingen in woonkernen		
Geef een <u>premie</u> voor ontharden/vergroenen (voor-) tuinen of stuur via <u>regelgeving</u> of gerichte <u>sensibilisatie</u>		
Geef <u>premies</u> voor gevelgroen, geveltuin, groendak		

Slide met post-its

Vergroen het perceel

Juridische en financiële instrumenten

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie
 Verderzetten of versterken

	Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Niet enkel (grote) bomen zijn nuttig	Bewoners responsabiliseren		
Juiste boom op de juiste plaats	Sensibiliseren bevolking + budgetten voorzien door gemeente		
Eventueel minder, maar grotere bomen plaatsen "toekomstbomen"	Advies over 'gras' vervangen		
zie ook boek Martin Hermy	Advies over waterdoorlaatbaarheid, grond als spons		

Handhaving

Uit workshop 1: gemeenschappelijke (twee gemeenten): reglementen/subsidie mogelijkheden

ook waarborg vragen bij opname bepalingen op vlak van groenaanleg (bomen) in omgevingsvergunning

openbaar domein ontwerpen vanuit onderhoud

Subsidie wateropvang/groendaken

Vergroen het perceel

Ontzorgen en sensibiliseren

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie
 Verderzetten of versterken

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Organiseer of participeer in <u>groepsaankopen</u> voor plantgoed	Behaag je tuin Regionaal Landschap	Behaag je tuin - Regionaal Landschap
Stel expertise van groendienst ter beschikking aan de bevolking	 	
Organiseer <u>gezamenlijke plantdagen</u> met de groendienst	via RL	via RL, Groendienst helpt met delen pakketten
<u>Grijp kansen</u> : zoek naar mogelijkheden tot ontharding of gevelgroen bij wegenwerken, herinrichting van pleinen of andere ruimtelijke ingrepen, bv. voorzie plantgaten voor gevelgroen bv. leg geveltuin aan bij heraanleg straat	 	
<u>Sensibiliseer</u> : organiseer infomomenten, werk samen met Bosgroep Vlaams-Brabant vzw	 	

Burgers overtuigen om te veranderen: minder gazon, minder verhardingen

Tuinrangers is een fijn idee (vrijwilligers opleiden voor advies) maar dure boxen.

Organisatie infosessie over gevelgroen voor burgers ism. provincie - Leve de Tuin

Reglement maken voor geveltuintjes te stimuleren.

**VLAAMS-
BRABANT**

Aanknopingspunten:

Rivierencharter + hemelwaterplannen in opmaak

Ruimte voor water

Juridische en financiële instrumenten Sensibiliseren

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie
 Verderzetten of versterken

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
(Hemel)water opvangen en hergebruiken		
Regenwaterput als voorwaarde in de <u>omgevingsvergunning</u> (bv. bij meergezinswoningen) + <u>handhaving</u>		Sowieso verplicht
<u>Premie</u> voor de aanleg van een regenwaterput		
Verplicht bij nieuwbouw hergebruik van water voor toilet en wasmachines, ook in appartementen	 	
Stimuleer retourbemaling - Stimuleer ter beschikking stellen van bemalingswater voor hergebruik	reglement 	reglement
Lokaal hergebruik van gezuiverd afvalwater	Vl. wetgeving in de weg	

Zie acties rivierencharter en hemelwaterplan

In Meise ondertussen ook 1000 liter op te vangen en ter beschikking te stellen. (bronbemaling)

Retourbemaling worden via omgevingsvergunningen opgelegd

Bronbemaling bij wegenwerken kunnen gebruiken, kon wettelijk niet (tax voor wegbeheerder)

VL. wetgeving ivm bronbemaling: ter beschikking stellen aan landbouwers is moeilijk

Ruimte voor water

Juridische en financiële instrumenten Sensibiliseren

Mogelijke maatregelen en acties

Aanknopingspunten:

Rivierencharter + hemelwaterplannen in opmaak

Nieuwe, bijkomende actie

Verderzetten of versterken

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Vasthouden van hemelwater op de plaats waar het valt		
Voeg aan <u>gemeentelijke verordeningen</u> voor infiltratie en vertraagde afvoer voorwaarden toe: vb. verplicht in zones met hoge grondwaterstand een bovengrondse infiltratiesysteem		
<u>Subsidies</u> voor hergebruik of infiltratie van hemelwater van de achterste dakhelft of aanleg infiltratievoorzieningen, wadi's		
Aanleg van (collectieve) wadi's of infiltratievoorziening opleggen bij woonprojectontwikkelingen, in verkavelingen	 	
Sensibilisatiecampagne bij de bevolking over infiltratie en hergebruik van hemelwater en duurzaam waterverbruik		

Handhaving

Klimaatbestendige tuinen

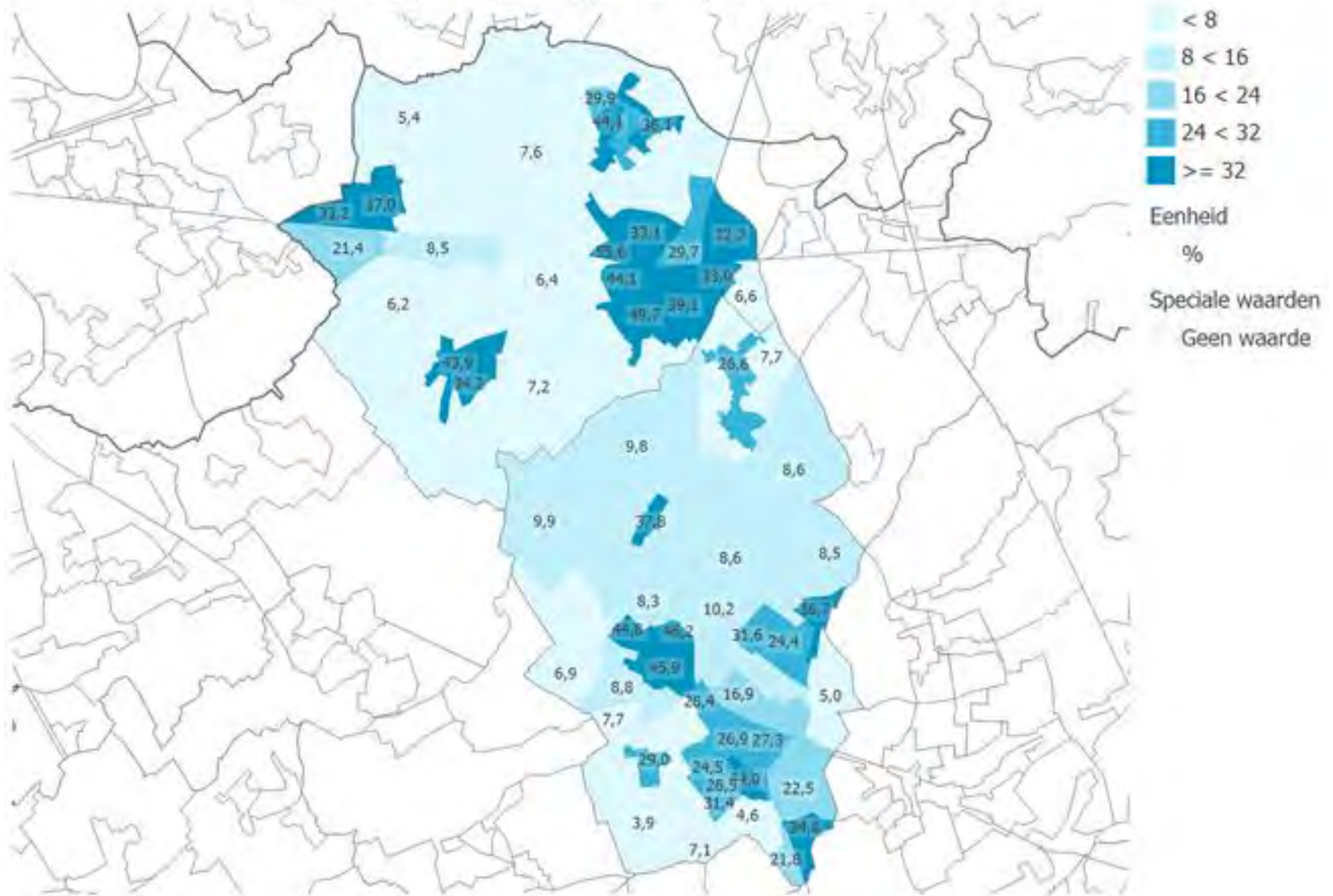
Rriolering van de toekomst is zo lek als een zeef....

Hier zal ook het wegwerken van teveel gazon kunnen helpen (sensibilisatie)

Info over aanleg wadi's in tuinen te zien via webpagina's Leve de Tuin

Er wordt momenteel gewerkt aan een nieuwe provinciale verordening rond infiltratie, hemelwaterhergebruik (vanaf 2022)

verharding (t.o.v. totale oppervlakte) 2015 - statistische sectoren

Bron: Bodemafdeckingskaart | provincies.incijfers.be

Ontharden

Juridische en financiële instrumenten Sensibiliseren

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie ●
Verderzetten of versterken ●

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Stuur via verhardingsnormen in stedenbouwkundige verordening, of neem een heffing op elke m ² niet-noodzakelijke verharding. Bv. opleggen van een maximumpercentage aan verharding via stedenbouwkundige voorschriften, toelaten meer bouwlagen mits voldoende groen rondom,...	●	●
Leg een groennorm op	●	●
Stimuleren ontharden voortuinen via premies, campagnes, wijkacties,...	●	●
Inzetten op hogere bouwdichtheden , gekoppeld aan minimale groennorm	●	Neen
<i>(zie ook workshop R.O)</i>		

Wettelijk is er 80m² verharding en 40m² gebouw mogelijk zonder aanvraag (beter opvolgen)

handhaving

Uniform beleid over gemeentegrenzen heen!

Enkel een 'verhardingsheffing' indien dat als een taxshift wordt beslist (verlaging andere belastingen).

Misschien in bebloemingswedstrijd: extra punten geven voor minder verharde voortuinen (vroegere actie hernemen)

Warmteopname van het gebouw beperken

Financiële instrumenten, sensibiliseren

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie

Verderzetten of versterken

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
<u>Premie</u> voor gevelgroen/groendak - stimuleren aanleg groendaken of groengevel		
Stimuleer <u>duurzaam bouwadvies</u> voor particulieren, met inbegrip van vermijden oververhitting		
<u>Sensibiliseer gericht</u> : informeer op het moment van bouwaanvraag; bij nieuwkomers, leg infomomenten in of benader actief eigenaars van oudere of bedreigde woningen		
Stimuleer het aanplanten van <u>bomen</u> (voor beschaduwing) in tuinen - vb. via provinciaal Steunpunt Tuinen		
Inwoners, organisaties en bedrijven stimuleren om te kiezen voor koele daken . Hiervoor zijn speciale dakbedekkingmaterialen, folies, pannen en metalen met speciale coating ontwikkeld.		

Sensibilisering

Communicatie tussen dienst RO en milieu is een essentie. RO heeft informatieplicht in dezen

Kyotomobiel

Nog meer infomomenten over dubo

Adaptatie op perceelsniveau Gemeentelijk patrimonium

Stedelijke percelen: gebouw + tuin

1. Integreren van de **adaptatieprincipes** in het gemeentelijk patrimonium
2. **Ontharden** en **vergroenen** van de percelen
3. Opvangen, hergebruiken en vasthouden van **hemelwater** op het perceel
4. **Warmteopname van de gebouwen beperken** en oververhitting tegengaan via technische en natuurlijke ingrepen in en om het gebouw

Raakvlakken MJP – Meise

Gemeentelijk patrimonium

BD 3: In Meise leven en bewegen we op een **duurzame manier**

3.1 De gemeente geeft het goede voorbeeld op vlak van **groen en ecologie** en sensibiliseert de bevolking hieromtrent

3.2 Meise neemt een voorbeeldrol op vlak van **duurzaamheid**

Enkele acties

- bomen in openbare ruimtes, uitbreiden bebossen van Neromhof en bijkomende parkgebieden (Stationsstraat, zone achter sportschuur en Sikkelgemstraat)
- Duurzaamheidstoets aankoopbeleid

→ *Voorbeeldrol: naast energiezuinigheid ook adaptatie meenemen in eigen werking*

Raakvlakken MJP – Londerzeel

Gemeentelijk patrimonium

BD 1: Het landelijke, leefbare en groene karakter van Londerzeel behouden en versterken

1.5: (her)Inrichting en instandhouding **patrimonium en openbaar domein**

- Opmaak onkruidbestrijdingsplan
- Toegankelijker maken van dorpskernen in het voordeel van niet-gemotoriseerd verkeer
- Visienota herinrichting begraafplaatsen

→ *Klimaatbestendig inrichten van openbaar domein en eigen percelen ontharden*

* Transversaal

Visieontwikkeling, adaptatiereflex

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie
 Verderzetten of versterken

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Maak een globaal plan van aanpak op voor alle gemeentelijke gebouwen. Voer een <u>screening</u> uit van de bestaande gebouwen en percelen en bekijk waar extra klimaatadaptatiemaatregelen genomen kunnen worden.		
Neem adaptatieprincipes mee op in <u>bestekken</u> en bij <u>beoordeling van offertes</u> bij nieuwe bouwprojecten (vergroenen, minder verharding, beperkte footprint,...)	 	
Neem adaptieve maatregelen bij verbouwingen of nieuwbouw <ul style="list-style-type: none"> - De GRO - leidraad voor duurzaam bouwen van offertes tot oplevering. - Het Steunpunt Duurzaam Bouwen biedt begeleiding en projectadvies 		

Duurzaamheidsambtenaar vaker om advies vragen bij bestekken (bv. bij aankoop van voertuigen)

Aansluitend bij bovenstaand: daken zijn meer dan enkel wateropvangsers, ook brandstofleveranciers

* Ontharden, bebossen en vergroenen

Zelf investeren, projecten uitvoeren

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie
 Verderzetten of versterken

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Ontharding van <u>parkings, ruimte rondom gebouw</u> en compenseer bij nieuwe verhardingen elders of via groendak		
Screenen : welke gebouwen komen in aanmerking voor ontharding?		
Groenbeheer: richt eigen terreinen kwalitatiever en groener in <ul style="list-style-type: none"> - Ga voor <u>variatie</u> in soorten, lagen, kleur en beheer - Houd vooraf al rekening met <u>beheer en onderhoud</u> - Kijk naar <u>kansen die de eigen 'tuin'</u> biedt in een ruimer groen-blauw weefsel 	Onderhoudsvriendelijk groen 	
Neem adaptatieprincipes mee op in <u>bestekken</u> en bij <u>beoordeling van offertes</u> mbt meer groen en/of warmtereflecterende materialen		
Aanleg van een <u>groendak/groengevel</u> bij nieuwbouwproject of renovatie, indien mogelijk in combinatie met PV		

* Ontharden, bebossen en vergroenen

Zelf investeren, projecten uitvoeren

Slide met post-its

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie
 Verderzetten of versterken

Mogelijke actie		Londerzeel	Meise
Ontn nieu	Groene speelplaatsen Ideaal: maximaal ontharde voortuinen aanvullen met streekeigen groen		
Scre	ven		
Groo	Openbare pleinen groen inrichten Omgevingswerken administratief centrum Meise (minder gazon) Voorbeeldgemeenten voor wedstrijd (voor)tuinen, klimaatbestendig en biodiversiteit = Kortenberg en Asse	Onderhoudsvriendelijk groen 	
Neer offer	Wijkwerking, vrijwilligers Bebloemingswedstrijd gemeente: extra punten voor inwoners die hun voortuin goed inrichten. Meise		
Aanleg indien mogelijk in combinatie met v	me en/ groen/gro		

* Ruimte voor water

Ontzorging, faciliteren, zelf investeren

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie
 Verderzetten of versterken

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Aanleg <u>regenwaterput</u> bij gemeentelijk renovatieprojecten (ook oefening maken indien niet verplicht)		
Aanleg wadi of poel bij gemeentelijke gebouwen		
<u>Waterscan</u> van de eigen werking	 	

Regenwater opvangen voor watergift in zomer

Inderdaad water voor onkruidmachine met stoom beter opslaan

Aanleg wadi's/poelen: interessante voorbeelden op website blauwgroenvlaanderen <https://blauwgroenvlaanderen.be>

Meise: rond nieuw adm. centrum eventueel poel/wadi

Adaptatie op perceelsniveau Bedrijven en industrie

Londerzeel industrieterrein

- ca 56 ha
- 70-tal bedrijven
- veel distributie

Meise

- Stone

Bijkomend?

- Londerzeel -Terlocht (12 ha)
- Meise-Westrode?

Industrie en tertiaire sector - Londerzeel

Landgebruik: 4,2% (% t.o.v. totale oppervlakte)

- Industriële doeleinden	2,3%	
- Commerciële doeleinden	0,5%	
- Diensten		1,4%

Verhardingsgraad (% t.o.v. opp. ruimtebeslag sector)

- Industriële doeleinden	68,9%	
- Commerciële doeleinden	69,5%	
- Diensten		56%

Industrie en tertiaire sector - Meise

Landgebruik: 2,9% (% t.o.v. totale oppervlakte)

- Industriële doeleinden	1,3%	
- Commerciële doeleinden	0,3%	
- Diensten		1,3%

Verhardingsgraad (% t.o.v. opp. ruimtebeslag sector)

- Industriële doeleinden	65,7%	
- Commerciële doeleinden	59,1%	
- Diensten	26,8%	

Bedrijven en industrie

Doelstellingen 2030

1. Integreren van de **adaptatieprincipes** in het beleid naar de tertiaire sector en bedrijven
2. Stimuleren van het **ontharden** en **vergroenen** van de percelen
3. Stimuleren van het opvangen, hergebruiken en vasthouden van **hemelwater** op het perceel
4. **Warmteopname van de gebouwen beperken** en oververhitting tegengaan via technische en natuurlijke ingrepen
5. **Doordacht ruimtelijk beleid** (zie workshop Ruimtelijke planning)

Raakvlakken MJP

Londerzeel

- Ruimte voor bedrijvigheid
- Onderzoeken van optimalisatie van bestaande industrieterrein op vlak van mobiliteit, leefkwaliteit en infrastructuur in samenwerking met VOKA en OGL (Ondernemersgroep Londerzeel)
- Detailhandelplan

Meise

- leegstandsbeleid winkels/middenstanders

* Tertiaire percelen: bedrijven en industrie

Faciliteren

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie

Verderzetten of versterken

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Faciliteer het aanstellen van een <u>parkbeheerder</u> voor bedrijventerreinen en neem adaptatie mee op als doelstelling		
<u>Breng bedrijven samen</u> onder begeleiding van een partner, zoals <u>miK</u> (Milieu-Infopunt voor KMO's) voor vergroenen/ontharden bedrijventerrein	samenwerking VOKA en OGL	
Geef voorrang aan <u>herstructureren van bestaande bedrijventerreinen</u> in plaats van het inplanten van nieuwe terreinen		
Stimuleer adaptieve maatregelen (ontharding parkeerplaatsen, vergroening, ...) bij handelaars via <u>citymanager</u>		
Bedrijven aanmoedigen tot hergebruik van hemelwater (sensibilisatie, premie, verordening,...)		

Aanpakken openbaar domein Industriepark Noord.

Sensibiliseren van bedrijfsleiders om adaptatie toe te passen op eigen privaat domein voor bestaande bedrijven

Westrode werd aangelegd (en beheerd?) door Haviland

Meise weinig bedrijventerreinen met weinig bedrijven. Zal eerder een één op één bespreking worden

* Tertiaire percelen

Juridische instrumenten, zelf projecten uitvoeren

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie

Verderzetten of versterken

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Pas zelf het openbaar domein aan binnen bedrijventerreinen , en grijp dit als een kans om <u>omliggende bedrijven aan te zetten tot actie</u> op eigen terrein (blauwgroene vingers inplannen)	●	●
Stuur via <u>vergunningen</u> of advies bij vergunningen	●	●
Geef bij de aanleg van noodzakelijke nieuwe parkeerplaatsen advies over het beperken van parkeerplaatsen en gebruik van waterdoorlatende verhardingen (alternatieven voor auto's:minder parkeerplaatsen, maar deelwagens)	●	●
Leg in <u>stedenbouwkundige voorschriften</u> een maximum percentage aan verhardingen op		●
Bij de aanleg van (nieuwe) bedrijvenzones: stimuleer gemeenschappelijke parkeerplaatsen met aandacht voor vergroening en waterretentie	●	●

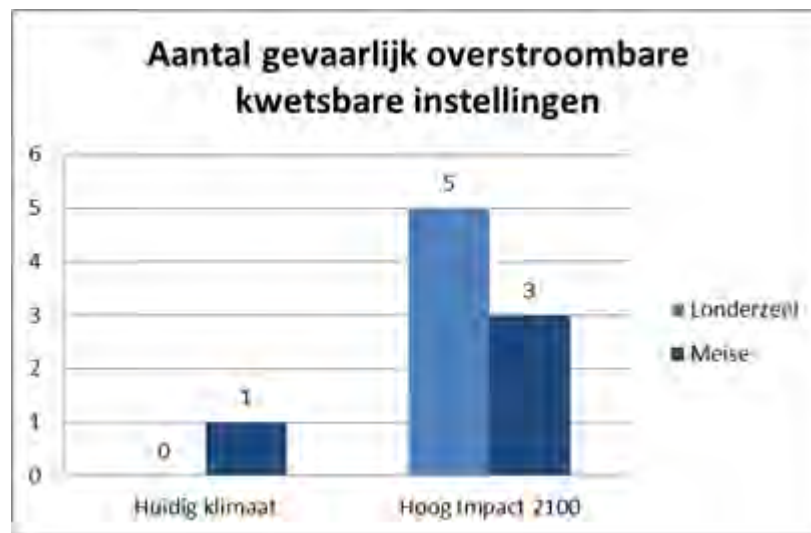
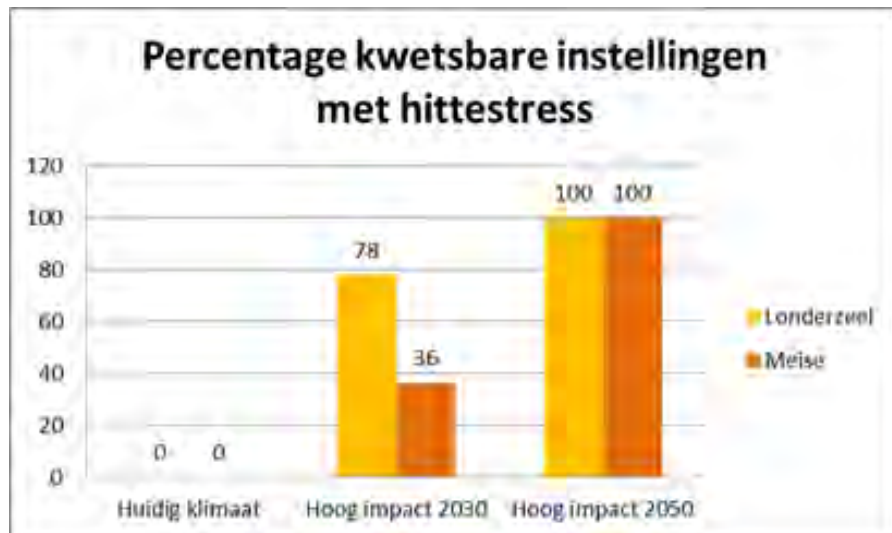
In bedrijvenparken niet evident om minder te verharderen, lijkt me. Zwaar vervoer bij distributiebedrijven bv.

Stone (Londerzeel)

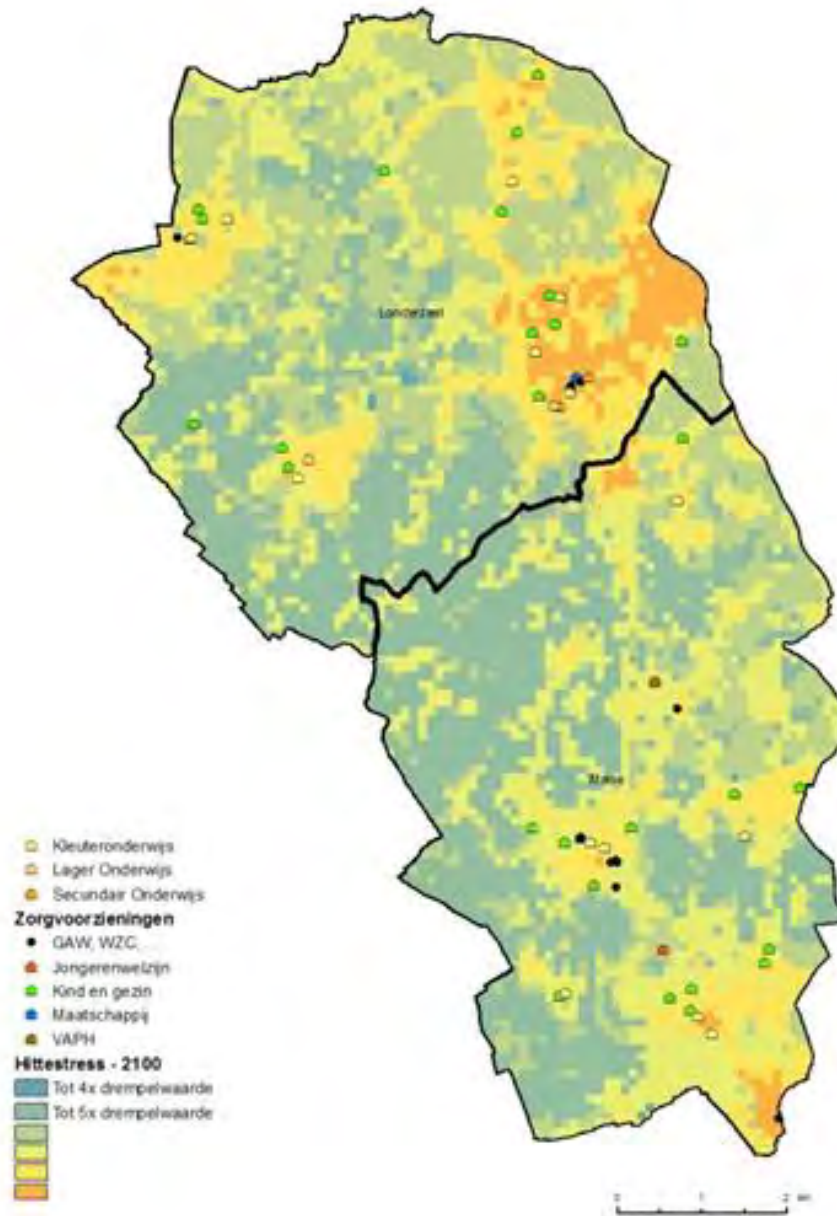
Adaptatie op perceelsniveau Scholen en kwetsbare instellingen

- Vanaf 2030 meeste kwetsbare instellingen getroffen in Londerzeel
- In 2030 in Meise: een derde van kwetsbare instellingen
- 5 gevaarlijk overstroombaar kwetsbare instellingen **Londerzeel:**
Londerzeel-Centrum: WZC Herfstvreugde, kleuterschool Virgo Sapiens, Virgo Sapiens Instituut; Steenhuffel; 1 kinderopvang in Berg
- 3 gevaarlijk overstroombare kwetsbare instellingen in Meise, oa.
Woonzorgcomplex Wolvertem

Kwetsbare instellingen en hittestress

Scholen en kwetsbare instellingen

1. Integreren van de **adaptatieprincipes** in het beleid naar scholen en kwetsbare instellingen
2. Stimuleren van het **ontharden** en **vergroenen** van de percelen
3. Stimuleren van het opvangen, hergebruiken en vasthouden van **hemelwater** op het perceel
4. **Warmteopname van de gebouwen beperken** en oververhitting tegengaan via technische en natuurlijke ingrepen in en om het gebouw
5. Integreren van hittekwetsbaarheid binnen gezondheidsbeleid

Raakvlakken MJP – Londerzeel scholen en kwetsbare instellingen

BD 1: Het landelijke, leefbare en groene karakter van Londerzeel behouden en versterken

BD 6: Londerzeel is een Vlaamse solidaire, toegankelijke en veilige gemeente

BD 7: Londerzeel biedt kwalitatief onderwijs aan

Acties

- Aanpak schoolomgeving
- Onderzoek implementatie leeftijdsvriendelijke gemeente
- Onderzoek impact vergrijzing
- Woonzorgcentrum Herfstvreugde, assistentiewoningen Eikenhof
- Regierol kind- en jeugd vriendelijke beleid

→ *Doelgerichte communicatie en acties rond hittestress, noodplanning*

→ *Inzetten op kwetsbare doelgroepen en kwetsbare instellingen*

→ *Adaptatie integreren in scholen: gebouw, omgeving en educatie*

Raakvlakken MJP – Meise scholen en kwetsbare instellingen

BD 2: Meise is een **veilige buurtgerichte gemeente** waar iedereen ondersteund wordt om zich te ontplooien

BD 4: De gemeente Meise is een **zorgzame en inclusieve gemeente**

Acties

- Realiseren van een masterplan schoolinfrastructuur en schoolbeleving
- Versterken van beleid om mensen zo lang mogelijk thuis te laten wonen
- Stimuleren van zorgwoningen en/of mobiele zorgunits

→ *Aanpakken scholen*

→ *Inzetten op kwetsbare doelgroepen en kwetsbare instellingen*

* Scholen en kwetsbare instellingen

Ontzorging, faciliteren, zelf investeren

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie

Verderzetten of versterken

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Zet <u>eigen groenploeg</u> in voor de aanpassing van de buitenomgeving van kwetsbare instellingen of scholen		
Stimuleer scholen om hun <u>speelplaats te ontharden en te vergroenen</u> (<i>provinciale subsidies!</i>)		
Start een klimaatbende op i.s.m. MOS (Milieuzorg op school) - <i>provinciale ondersteuning</i>		
Werk een hitteplan of plan 'warme dagen' uit in samenwerking met de LOGO's		
Neem actie bij kwetsbare instellingen die in (toekomstig) overstroombaar gebied liggen. Pas indien nodig noodplan/rampenplan aan. Cf. gezondheidsplan Warme Dagen		
Stimuleer WZC, kinderopvang,... om te beschaduwden via bomen of pergola's		

Prioriteit: scholen en WZC

WZC in eigen beheer in Meise en Londerzeel: werken rond hitte, beschaduwning nodig

Idee uit WS 1: koele ruimten ter beschikking stellen (vb kerken)

MOS-scholen in Meise

VLAAMS-BRABANT

Ronde 2

Open ruimte

- Stuur via ruimtelijke beleid – houd open ruimte open
- Natuur: klimaatrobuuste natuur, blauwgroene netwerken en aangepast beheer
- Ruimte voor water
- Klimaatbestendige landbouw

**VLAAMS-
BRABANT**

kruispunt van vele werelden

Adaptatie in de open ruimte

Raakvlakken MJP – Londerzeel

Open ruimte

BD 1: Het landelijke, leefbare en groene karakter van Londerzeel behouden en versterken

Enkele acties

- Beleidsvisie ruimte, RUP's
- Mobiliteitsplan, fietsverbindingen
- Rivierencharter, reglement bemaling
- Groen, onkruidbestrijding, begraafplaatsen

Raakvlakken MJP – Meise

Open ruimte

BD 3: In Meise leven en bewegen we op een **duurzame manier**

- 3.1 De gemeente geeft het goede voorbeeld op vlak van **groen en ecologie** en sensibiliseert de bevolking hieromtrent
- 3.2 Meise neemt een voorbeeldrol op vlak van **duurzaamheid**

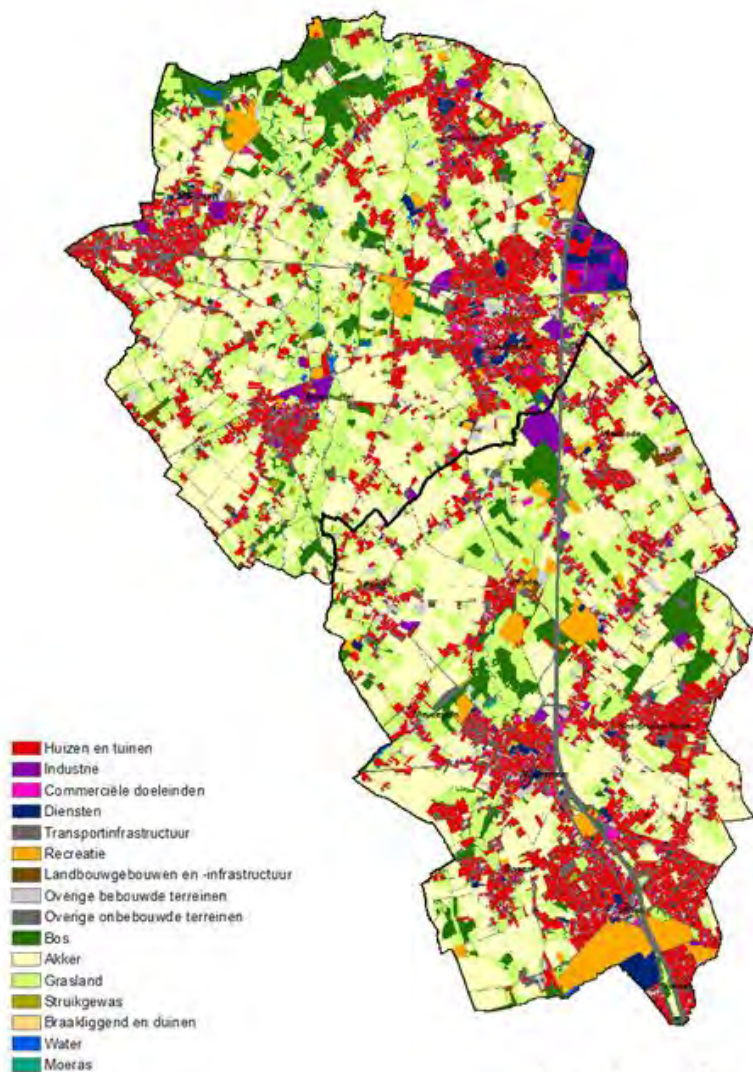
Enkele acties

- Bouwmeesterscan
- Uitbreiden bebossen van Neromhof en bijkomende parkgebieden (Stationsstraat, zone achter sportschuur en Sikkelgemstraat)
- Uitwerken water- en rioleringsbeleid (grachten, waterlopen en riolering)

Open ruimte

1. Stuur via **ruimtelijk beleid** – houd open ruimte open (*zie ook workshop Ruimtelijke Planning*)
2. Bebos en vergroen:
 - Versterk natuurkernen, bebos
 - Bouw groenblauwe netwerken uit
 - Pas je beheer aan
3. Voorzie ruimte voor water
4. Stimuleer en ondersteun klimaatadaptieve landbouw

Landgebruik 2016

Open ruimte Londerzeel

Landgebruik 64,3% (% t.o.v. totale oppervlakte)

- Bos 7%
- Akker 28%
- Grasland 27%
- Recreatie 2%

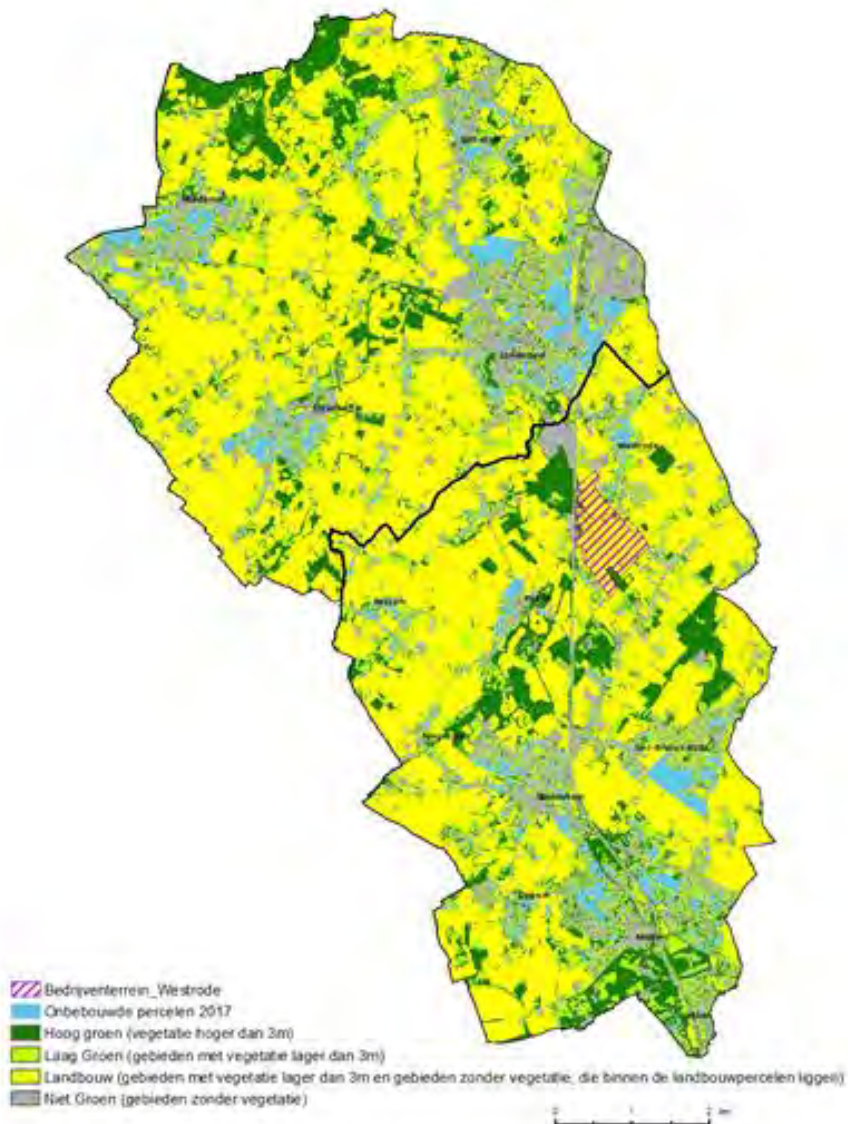
Open ruimte Meise

Landgebruik 64,3% (% t.o.v. totale oppervlakte)

- Bos 7%
- Akker 31%
- Grasland 22%
- Recreatie 4%

Opmerking: een aantal oranje zones zijn als recreatiegebied aangeduid, maar kennen wel een groene invulling: Plantentuin van Meise, Neromhof, Kasteeldomeinen, ...

Groenkaart - onbebouwde percelen

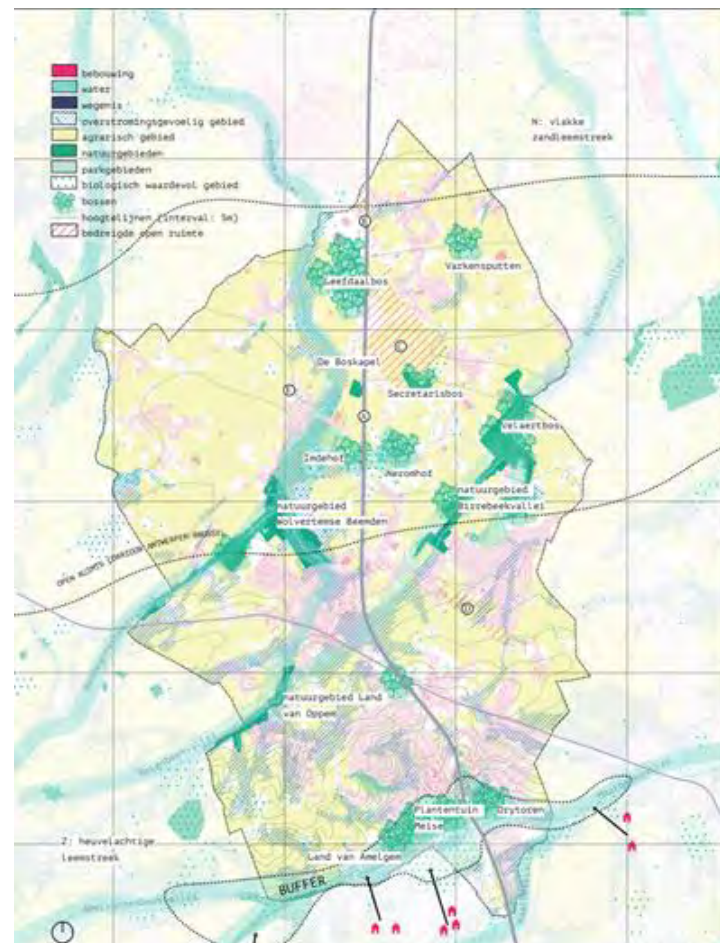
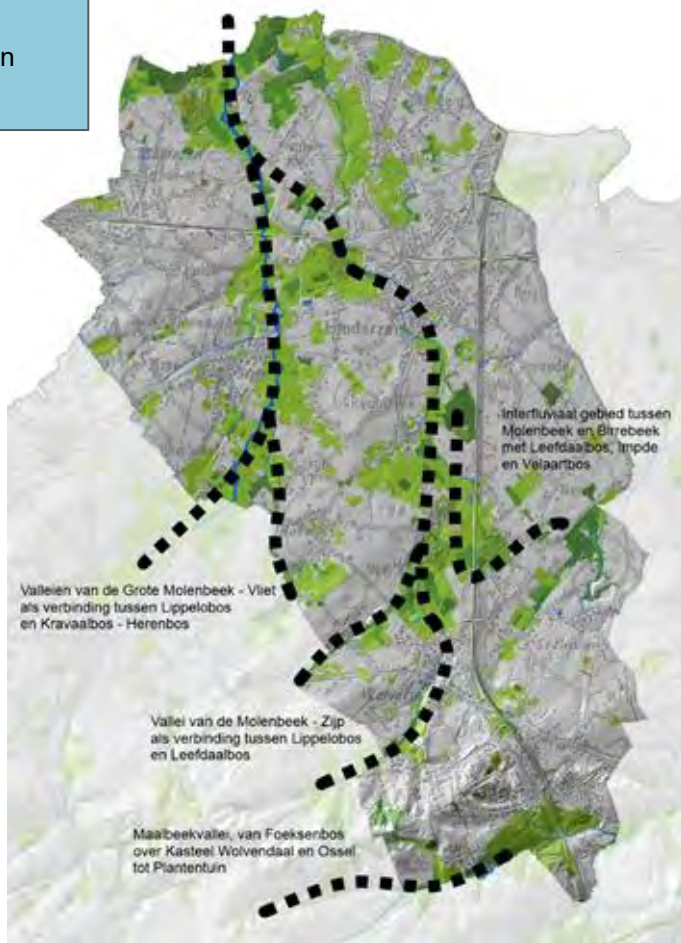

- Kleinere groene stukjes verspreid over de gemeente
- aandeel groen, aandeel tuinen en kwalitatieve waarde verschillen → lokale kansen en noden
- **Kwetsbaarheden:** verder aansnijden open ruimte

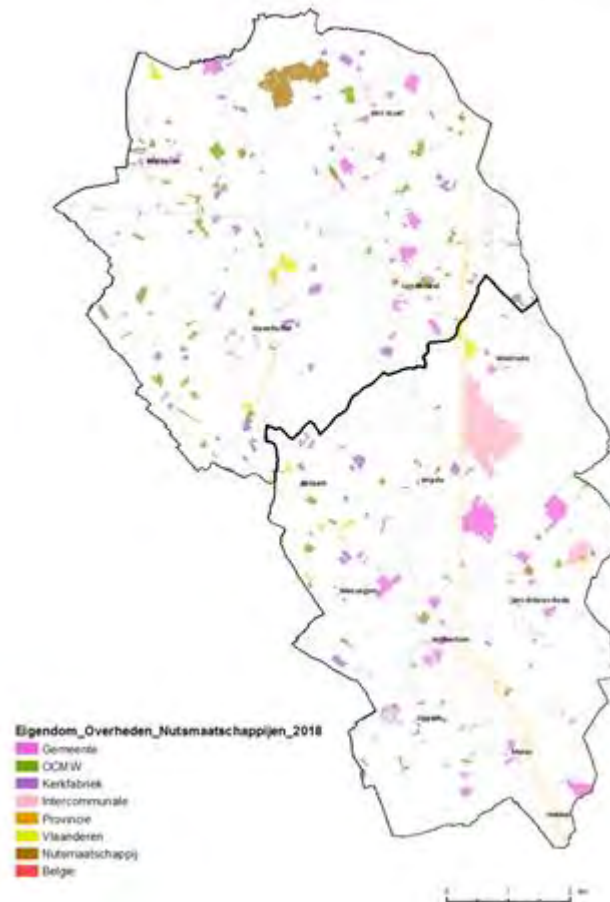
Groenblauwe netwerken valleien als verbinding / bouwmeesterscan

Is opgenomen in
Bouwmeesterscan

* Kansen - eigendom overheden

Eigendom overheden en nutsmaatschappijen (2018)

* Bebos en vergroen

Zelf investeren, projecten uitvoeren

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie

Verderzetten of versterken

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Robuuste natuur		
Inventaris opmaken van de waardevolle natuur- en groengebieden en kleine landschapselementen in de gemeente		
Behoud en versterk natuurgebieden		
Plant extra bos aan		Neromhof
Ontsnipper: vermijd nieuwe barrières en werk bestaande barrières weg langs wegen, paden.		
Aangepast beheer		
Juiste plant op juiste plaats; neem beheer mee van bij de start van een project. Groenstructuur- en inrichtingsplan voor natuur- en groengebieden ontwikkelen.		
Pas bermbeheer aan naar meer groene linten, integraal waterbeheer		
Kies juiste soorten: herkomst; rem invasieve exoten af		 VLAAMS-BRABANT

* Bebos en vergroen

Zelf investeren, projecten uitvoeren

Slide met post-its !

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie
 Verderzetten of versterken

Mogelijke actie		Londerzeel	Meise
Robuuste natuur			
Inventarisatie kleine bossen	Meise: RUP Sancta Maria: Dorpsbos in de Stationsstraat.	Zoektocht naar een nieuw Londerzeels geboortebos.	in groengebieden en
Behoud			
Plant extra bos aan	Meise: nieuw bos thv van de vroegere VRT-zendmasten aan de Drijpikkelstraat door de VLM ter compensatie van de aanleg van de sneltram. Samenwerking met ANB.	Percelen in pacht - eigendom van de gemeente- vrij maken ikv bosaanplant voor Londerzeel.	Neromhof
Ontsluiting langs		de barrières weg	
Aang			
Juiste plant op juiste plaats; neem beheer mee van bij de start van een project	Idee om ten noorden van Londerzeel centrum aan de sportsite een toegankelijk terrein aan te kopen voor bosaanplant.	Compenseren van woongebied in de open ruimte door verdichting in de kern toe te staan (Steenhuffel)-Londerzeel.	en
Pas b		waterbeh	Uit WS1: overlappend (Meise- Londerzeel) groengebieden verder ontwikkelen
Kies			 VLAAMS-BRABANT

* **Bebos en vergroen**

Faciliteren, juridische instrumenten, zelf investeren

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie
 Verderzetten of versterken

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Groenblauw netwerk uitbouwen		
Werk mee aan de uitbouw van een groenblauw netwerk (GBN). Rol van de gemeente: <u>faciliteren, initiëren</u> , ..		
Aanleggen van bomenrijen en houtkanten langs trage wegen, rivieren, fietspaden, ...		
Opmaak <u>RUP</u> voor extra natuur- en/of bosgebied		
Zelf gronden verwerven om in te zetten voor adaptatiedoelstellingen (bv. waterbeheer, bosontwikkeling,...)		
Evalueer het <u>beheer</u> dat de gemeente zelf en/of via partners uitvoert of laat uitvoeren		

Meise: RUP Neromhof, uitbreiding park met natuurfunctie, gemeente wil gronden aankopen (zie ook vorige slide)

Plantentuin Meise: virtueel uitbreiden op hele grondgebied, samen met de plantentuin

Gericht promoten van bestaand subsidiereglement

Uit WS1: aaneensluiting open ruimte en groene gordel: gezamenlijk subsidies aanvragen hogere overheden

Aanknopingspunten:

Rivierencharter + hemelwaterplannen in opmaak

* Ruimte voor water

Juridische instrumenten, ruimtelijke ingrepen

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie

Verderzetten of versterken

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Behoud WUG in overstromingsgebied buiten stedelijke gebieden als open ruimte		
Opmaak hemelwater- en droogteplan	gepland 	gepland
Klimaatrobuuste beekvalleien , creëer ruimte voor zomer- en winterbedding		
Bescherm en breid wetlands uit: veen en moerasgebieden		
Overstromingsgevoelige gebieden behouden als open ruimte of opnieuw vrijmaken tot open ruimte		
Hermeander beken en rivieren		

Aanknopingspunten:

Rivierencharter + hemelwaterplannen in opmaak

* Ruimte voor water

Juridische instrumenten, ruimtelijke ingrepen

Slide met post-its !

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie ●
 Verderzetten of versterken ●

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Behoud WUG in overstromingsgebied buiten stedelijke gebieden als open ruimte	●	●
Opmaak hemelwater- en droogteplannen	gepland ●	gepland ●
Klimaatrobuuste beekvalleien en zomer- en winterbedding		
Bescherm en breid wetland gebied		
Overstromingsgevoelige gebieden opnieuw vrijmaken tot open ruimte	●	●
Hermeander beken en rivieren		

Extra aandacht naar droogteplan!
 Aquafin via CIW betrekken bij droogteplannen

WUG Eversem: klein deel is overstromingsgevoelig; beek is open gemaakt (plan is OK voor waterconcept)

GOG Snepelaar: dijk ter bescherming van buurt Snepelaar tegen overstroming Grote Molenbeek (staat in kinderschoenen). Wordt gestuurd door VMM

Ontwikkeling site Saren deels vrij houden voor ruimte van groen-blauwe dooradering (Steenhuffel)

Signaalgebied Groene long te Londerzeel centrum ism VMM te Londerzeel

De meeste WUG's zijn bevroren (kunnen voorlopig niet aangesneden worden) in Londerzeel .

Uit WS1: gemeenschappelijk werken in rivierencontract; wachtbekken imde

* Klimaatadaptieve landbouw

Monitoren, sensibiliseren

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie

Verderzetten of versterken

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
Zet in op wateropslag, waterbeheer bij landbouwers		
Opmaak erosiebestrijdingsplan , aanstellen erosiecoördinator en voer plan uit		
Stimuleer het opvangen van hemelwater ifv irrigatie bij landbouwers (vb KRATOS programma)		
Stimuleer aanplant van KLE's (schaduwboomen, houtkanten, hagen, poelen...), bv. Via subsidie, sensibilisatie, groepsactie,...		
Monitor en faciliteer waterbeschikbaarheid landbouw (vb. aftappunten)		
<u>Sensibiliseer</u> landbouwers over teelten, water, hittestress dieren		
<u>Sensibiliseer</u> landbouwers over erosie. Bv. voor aanleg groene akkerranden tegen erosie.		

Bronbemaling:
bijzondere
voorwaarden in de
meldingen Londerzeel
en Meise

Werfwater: kan begeleiden,
platform met interactieve kaart,
gegevens over hoeveelheden
die bemaald worden, kwaliteit
water,...

* Stuur via ruimtelijk beleid

Juridische instrumenten

Mogelijke maatregelen en acties

Nieuwe, bijkomende actie
 Verderzetten of versterken

Mogelijke actie	Londerzeel	Meise
bestaande open ruimte vrijwaren/niet aansnijden via bv. opmaak Beleidsplan Ruimte of BGO (beleidsmatig gewenste ontwikkeling),		
planologische ruil (van lintbebouwing/verspreide bebouwing naar kernen): vereist opmaak RUP en opname in GRS/Beleidsplan Ruimte		
herverkaveling met planologische ruil: zowel bestemming als eigendom van grond tegelijk wijzigen		

Zie ontwikkeling binnengebied Sarens te Steenhuffel (opname geschrapte bouwkavels)

Vragen?

Veerle Lievens en Els Cornelis
burgemeestersconvenant@vlaamsbrabant.be